

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SOCIALHJÄLPEN

1957

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1959

INLEDNING

TILL

Socialhjälp / Kungl. Socialstyrelsen = [Social assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1959-1962. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1957-1960.

1957-1960 med parallelltitel, innehållsförteckning och sammanfattning på engelska.

Föregångare:

Fattigvården / Kungl. Socialstyrelsen = [Public assistance] / [Social Welfare Board]. – Stockholm, 1920-1958.

Täckningsår: 1918-1956.

Efterföljare:

Socialvården / Statistiska centralbyrån = [Social welfare statistics] / [National Bureau of Statistics]. – Stockholm : 1963-1983. – (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1961-1981.

Översiktspublikation:

Historisk statistik för Sverige. Statistiska översiktstabeller : kapitel XIII.

Socialhjälp. 1957. – (Sveriges officiella statistik).
Digitaliserad av Statistiska centralbyrån 2012.

SVERIGES OFFICIELLA STATISTIK
SOCIALVÅRD

SOCIALHJÄLPEN

1957

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

STOCKHOLM 1959

OFFICIAL STATISTICS OF SWEDEN
SOCIAL WELFARE

SOCIAL ASSISTANCE

1957

SOCIAL WELFARE BOARD

STOCKHOLM 1959

KUNGL. BOKTRYCKERIET P. A. NORSTEDT & SÖNER

FÖRORD

Socialstyrelsen får härmed framlägga sin berättelse angående kommunernas hjälpverksamhet enligt 1956 års socialhjälpslag. I samband med att fattigvårdslagen upphört och den nya socialhjäpplagen trätt i kraft från och med den 1 januari 1957 har vissa omläggningar av statistiken företagits. För dessa finns en redogörelse i kapitel I.

I anslutning till berättelsen över socialhjälpn har intagits ett avsnitt om ålderdomshemmen under 1957, omfattande uppgifter om antalet hem, antalet platser, beläggningen m. m. samt om läkarbesök och biblioteksverksamhet vid hemmen.

Den närmaste ledningen av socialhjälpssstatistiken samt av statistiken över ålderdomshemmen har handhåfts av tf. förste aktuarien Thore Grönqvist.

Stockholm i juni 1959.

ERNST BEXELIUS

GUSTAF HOLMSTEDT

Innehållsförteckning

Contents

<i>Text</i>	<i>Sid.</i>
Sammanfattning på engelska	7
I. Primärmaterialet och bearbetningen	11
Socialhjälpslagen	11
Omfattningen av socialhjälpstatistiken	12
Bearbetningen av primärmaterialet	13
II. Hjälpfallen och deras fördelning på olika familjetyper	14
Antalet hjälpta familjer	14
De hjälpta familjerna inom olika familjetyper	15
De hjälpta familjerna fördelade efter barnantal	16
De hjälpta familjerna fördelade efter familjeföreståndarens ålder	18
III. Hjälpstagarnas antal och andel av befolkningen	20
Antal personer som fått socialhjälp	20
Hjälpstagarnas fördelning efter civilstånd samt på barn och äldre	21
Antal hjälpta personer i relation till folkmängden	22
Kommunernas fördelning efter hjälpfrekvensen	24
IV. Hjälpfallens fördelning efter hjälpens art	25
Socialhjälpens huvudformer	25
Förekomsten av hjälp till uppehållet	26
Förekomsten av vård på sjukvårdsanstalt	28
Förekomsten av annan hjälp	28
Förekomsten av borgenslån	28
V. Hjälp till uppehållet	29
Antal hjälpfall	29
Antal hjälpta personer	31
Hjälpens varaktighet	31
Värdet av hjälpen till uppehållet	35
VI. Vård på sjukvårdsanstalt	37
Antal vårdtagare m. m.	37
Antal vård dagar och vårdens värde	38
VII. Annan hjälp	40
Antal hjälpfall	40
Antal personer som fått annan hjälp	41
Hjälpens värde	41
VIII. Borgen på lån	42
IX. Socialhjälpens totala värde	42

<i>Text</i>	<i>Page</i>
Summary in English	7
I. Primary material and processing ...	11
The Social Assistance Act	11
The coverage of the social assistance statistics	12
The processing of the primary material	13
II. The cases dealt with and their distribution according to different types of families	14
The number of families assisted	14
The families assisted in different types of families	15
The families assisted according to the number of children	16
The families assisted according to the age of the head of the family	18
III. The number of persons in receipt of assistance and their ratio to the total population	20
The number of persons having received social assistance	20
The distribution of persons in receipt of assistance by marital status and by children and grown-ups	21
The number of persons assisted as compared to the total population	22
The distribution of the communes according to the frequency of social assistance	24
IV. The cases dealt with distributed according to the type of assistance ...	25
The main forms of social assistance	25
The extent of assistance for living expenses	26
The extent of hospital care	28
The extent of other forms of assistance	28
The extent of loans against security	28
V Assistance for living expenses	29
The number of cases	29
The number of persons assisted ...	31
The duration of the assistance	31
The value of the assistance for living expenses	35
VI. Hospital care	37
The number of patients, etc.	37
The number of days of hospital care and the value of this care	38
VII. Other forms of assistance	40
The number of cases	40
The number of persons having received other assistance	41
The value of other assistance	41
VIII. Loans against security	42
IX. The total value of social assistance ..	42

	Sid.		Page
X. <i>Äldershemmen under 1957</i>	45	X. <i>Homes for the aged in 1957</i>	45
Antal äldershem och platsutrymmet	45	The number of homes for the aged and their capacity	45
Hemmens ålder	47	The age of the homes	47
Förekomsten av specialavdelningar	48	The extent of the existence of special departments	48
Hemmens storlek	50	The size of the homes	50
Antal vårdtagare och beläggningen	51	The number of inmates and beds occupied	51
Läkarbesök	55	Doctors' visits	55
Biblioteksverksamhet	57	Libraries	57
<i>Diagram</i>		<i>Charts</i>	
Hjälpta personer åren 1956 och 1957	17	Persons assisted during 1956 and 1957	17
Antalet hjälpta personer i % av folkmängden 1940—1957	22	The number of persons assisted as a per cent of the population 1940—1957	22
Hjälpfallens fördelning på olika hjälpformer för olika familjetyper	29	The cases dealt with distributed by different forms of assistance for different types of families	29
Varaktigheten av fallen med hjälp till uppehållet inom olika åldrar	35	The duration of the cases with assistance for living expenses in different age groups	35
Värdet av olika former av socialhjälp (i %)	43	The value of different forms of social assistance (in per cent)	43
Egentliga äldershem (inklusive särskilda sjukavdelningar) i olika län 1957. Genomsnittlig beläggning och antal platser per 1 000 av folkmängden över 70 år	53	Homes for the aged proper in different counties in 1957. The average number of beds occupied and the number of beds per 1 000 of the population over the age of 70	53
<i>Tabeller</i>		<i>Tables</i>	
Tab. 1. Antal hjälpfall med fördelning efter familjetyp samt antal hjälptagare med fördelning på vuxna män, kvinnor och barn, länsvis	58	Tab. 1. The number of cases with distribution according to type of family and the number of recipients of assistance with distribution by adult men, women and children, according to county	58
Tab. 2. Antal hjälpfall med fördelning efter familjetyp samt antal hjälptagare med fördelning på vuxna män, kvinnor och barn, i städer över 20 000 invånare	60	Tab. 2. The number of cases with distribution according to type of family and the number of recipients of assistance with distribution by adult men, women and children, in towns with more than 20 000 inhabitants	60
<i>Ordlista på engelska</i>	61	<i>Glossary in English</i>	61
<i>Bilaga 1 o. 2</i>		<i>Appendices 1 and 2</i>	
Blankett och anvisningar för socialhjälpstatistiken år 1957	63	Questionnaire with instructions used in the statistic of social assistance in 1957	63

Symboler använda i tabellerna

Explanation of symbols

Repetition	*	Repetition
Intet finns att redovisa	—	Magnitude nil
Mindre än 0,5 av enheten	0	Magnitude less than half of unit employed
Uppgift alltför osäker:		Data unreliable;
(absoluta talet är mellan 50 och 100)	()	(the absolute number is between 50 and 100)
(absoluta talet är lägre än 50)	..	(the absolute number is less than 50)

Summary

On 1st Januari 1957 the new Social Assistance Act (socialhjälpslagen) came into force and replaced the 1918 Public Relief Act (fattigvårdslagen). At the same time certain minor changes in the statistics of social assistance, as compared with the former public relief statistics, were then made.

In the Report on social assistance the inmates of homes for the aged have not been included. As was previously the case, the statistics only cover persons in receipt of assistance who have received assistance for living expenses, for hospital care or other help from a Social Board.

The number of cases dealt with and their distribution according to different types of families

In round figures, 148 900 families received social assistance in 1957 and the number of persons assisted, including all members of families, amounted to a total of 314 600. Compared with 1956 this is an increase by 8. % in the number of cases and by 10 % in the number of persons affected. This rise was considerably greater in the towns than in the rural areas. Since 1956 the number of cases dealt with has increased in all types of families, the greatest rise being among single men with or without children, by 14 % and 21 % respectively. Among married persons, the number of families with children has increased somewhat more than the number without children.

Families with children accounted for

35 % of all the cases dealt with. The majority were married couples with children; they were responsible for 22 %. Out of the total number of families, 23 % had 1 or 2 children, while 12 % had 3 or more children. The corresponding figures for the married couples were 38 % and 27 % respectively.

Out of all cases dealt with, the head of the family was under the age of 30 in 15 % of the cases, under the age of 50 in 52 % of the cases and over 67 in 16 % of the cases. There is a great variation in the age distribution between the different types of families, 80 % of the married couples with children being under 50 while only 19 % of the married couples without children are under this age.

Persons in receipt of assistance as a ratio of the total population

Out of all the persons assisted, 30 % were adult men, 33 % adult women and 37 % children under the age of 16. Since 1956 the number of men has increased by 11 %, the number of women by 6 % and the number of children by 12 %. During recent years the relative proportion of children among the social assistance clientele has slowly increased.

The number of persons receiving social assistance was 4.3 % of the population of the whole country, this being an increase since 1956 when the corresponding figure was 3.9 %. The frequency of assistance varies considerably between

the different parts of the country. The greatest relative number of recipients of assistance is to be found in the rural areas of the most northerly county (8.1 %), the lowest in the rural areas of southern Sweden (approximately 2 %). Out of the largest towns, the highest frequency was for Stockholm with 6.6 %. The number of persons assisted in relation to the population in different age groups shows rather a high percentage for children and old people. The percentage for the ages from 16—29 is lowest, but it then rises with increasing age.

Assistance for living expenses

The most common form of social assistance is called »assistance for living expenses» and covers what is provided in the home in cash or in kind in the form of food, fuel, help with the rent, food coupons, clothing, etc. A total of 81 % of all the families assisted have received assistance of this kind, 65 % this alone and 16 % in combination with another type of assistance. The number of families receiving assistance for living expenses amounted to 120 200, the figure for the rural areas being 41 300 and the towns 78 900. This is an increase since 1956 by 8 000 cases (7 %). The increase was greater in the towns (10 %) than in the rural areas (2 %). A total of approximately 270 000 persons received assistance for living expenses. In comparison with the previous year this is an increase by 20 800 persons, 5 600 being men, 3 900 women and 11 300 children under 16.

The distribution of the families receiving assistance for living expenses differs only slightly from the corresponding distribution of the total number of

cases. Married couples with children are to be found rather more often in the former group (25 %) than among all cases dealt with.

Those having received assistance for living expenses were on the average somewhat younger than all the cases as a whole. This is principally true of the childless types of families.

The cases have been divided roughly in accordance with the duration of the assistance into two categories, long-term and temporary. Cases lasting throughout the year amounted to 19 % of the total (15 % in the towns and 27 % in the rural areas), while the cases that lasted 3 months at the most amounted to 53 % (47 % in rural areas and 56 % in the towns). The temporary cases dealt with are concentrated in both the youngest and the oldest age groups. There is a great predominance of the temporary cases in the type of family, single men without children, in particular (67 % of these cases did not last for more than three months).

On an average assistance for living expenses has been provided for 5.7 months in the rural areas, 4.6 months in the towns and 5.0 months in the whole country.

Social assistance for living expenses cost the Social Boards 97.2 million kronor, which is 14 % more than during 1956. The average value per case dealt with and month amounted to kr. 162 as against kr. 147 a year earlier. The average sum was somewhat higher (kr. 185) in the towns than in the rural areas (kr. 126).

Hospital care

Since 1956 the number of persons cared for at the expense of a Social

Board has gone down from 13 200 to 11 700. This decrease has been greater in the rural areas (14 %) than in the towns (8 %). There were rather more male patients than female ones (55 % and 43 % respectively); the figure for children was only 2 %. The average length of hospital care for all persons cared for at a hospital at the expense of a Social Board was 212 days (in the rural areas 239 days and in the towns 173 days). Rather more than 40 % of the total number had remained at a hospital throughout the year while one-third had been cared for less than three months.

The total value of the assistance provided by the Social Boards for care at a hospital amounted to 12.2 million kronor which is a decrease of 10 % in comparison with 1956. This fall is the responsibility of the rural areas entirely. Costs have generally been calculated from a basis of the low fees paid by the Social Boards to the county hospitals or other general institutions for the sick, e.g. mental hospitals or hospitals for the chronic sick. The average cost of a day of hospital care amounted in 1957 to 4.95 kronor (1956: 4.60 kronor).

Other forms of assistance

Assistance not belonging to any other group is classified under this heading. Examples are boarding out in private homes, equipping before admission to some institution, fares, the cost of vocational training or re-training, free baths, medical care, medicine, dental care, burial expenses, assistance for housing improvements, contributions towards an invalid carriage, etc. About 30 % of all the cases dealt with, i.e. about 43 700, received other assistance in 1957. This

is a very considerable increase since 1956 (by 54 %). This rise was greater in the towns (63 %) than in the rural areas (46 %). This rise may be partly explained by the changes in the statistics occasioned by the coming into force of the new Social Assistance Act on 1st January 1957.

The number of persons receiving other assistance amounted to 53 200 persons, 46 % being men, 39 % women and 15 % children under the age of 16. In 1957 the average value of this assistance amounted to kr. 251 when this assistance was alone provided and to kr. 203 when this assistance was provided in combination with hospital care or assistance with living expenses.

The total value of the assistance classified under this heading amounted to 10.2 million kronor, which corresponds to an increase by 46 % in comparison with 1956. The increase was considerably greater in the towns (71 %) than in the rural areas (29 %).

Loans against security

A new departure in the Social Assistance Act is that the Social Boards may undertake to give security against loans instead of giving social assistance. However this part of their work has not yet reached any great proportions, only 696 cases being recorded for 1957; these received loans against security of a value of 3.3 million kronor.

The total value of social assistance

The total sum disbursed by the Social Boards during 1957 in assistance for living expenses, hospital care and other assistance was 119.6 million kronor or 13.2 % more than 1956.

Homes for the aged

Since 1949 care in a home for the aged has no longer been included in social assistance as a mere handful of the inmates at these homes may be regarded as recipients of social assistance. The great majority pay for their keep at the home with their old age pension.

At the end of 1957 there were in Sweden a total of 40 168 beds in the 1 370 homes. 94 % of these beds were to be found at homes for the aged proper, rather more than 1 % in departments for the mentally sick and about 4 % in departments for the chronic invalids. The number of beds in these special departments has decreased during recent years as at the new homes now being established such departments are not being organized. 34 % (13 845) of all the beds were in single rooms.

Most of the homes were quite small; about one-third had 15 beds at the most and about three-quarters 30 beds at the most. 88 % of the beds at the homes

were being used during 1957. In the special departments the percentages were somewhat higher, 91 % in the departments for the mentally sick and 98 % in those for the chronic invalids.

The total of days spent in homes amounted to 12.9 million which meant that about 35 400 inmates were on an average in homes for the aged.

A total of 281 homes have been built in 1947 or later. These new homes are considerably larger on an average and their standard is also usually higher than that of the older homes. About 1/7 of the homes were opened before 1900, the majority of them, however, having been radically repaired and re-built since then.

In reply to a question on how doctors' visits are arranged at a home for the aged, it turned out that 80 % of the homes have an agreement with a doctor that he should make regular visits. This percentage was somewhat higher for the larger homes than for the smaller ones.

I. Primärmaterialet och bearbetningen

Socialhjälpslagen. Den nya socialhjälpslagen trädde i kraft den 1 januari 1957. Den har bibehållit fattigvårdslagens konstruktion med en obligatorisk och en frivillig hjälp. Förutsättningarna för att erhålla obligatorisk socialhjälp enligt 12 § socialhjälpslagen är sålunda i allt väsentligt desamma som i 1 § fattigvårdslagen. Dock har skett en utvidgning av de kategorier som är berättigade till obligatorisk hjälp. Den som av hälsoskäl helt eller delvis bör avhålla sig från arbete, kan nämligen bli berättigad till socialhjälp, under förutsättning att han är medellös och att hans behov inte kan tillgodoses på annat sätt. Det är här alltså inte fråga om direkta akuta sjukdomsfall utan om överansträngning, konvalescens o. dyl. Hjälpens skall alltså t. ex. underlätta för en konvalescent att successivt återgå till arbete.

Den obligatoriska hjälpens innehåll har blivit föremål för vissa utvidgningar i jämförelse med fattigvården. I första hand avses vad som är nödvändigt för livsuppehållet, dvs. mat, husrum och kläder. Även sådant som behövs för inventarieutrustning skall ingå. Den obligatoriska hjälpen omfattar vidare all erforderlig vård. Hit hör utöver sjukhusvård av skilda slag samt olika slags specialistvård, exempelvis tandvård. En nyhet i socialhjälpslagen är att kläder åt skolbarn numera faller under den obligatoriska hjälpens område. Dessa beklädnadsbidrag lämnades tidigare av skolstyrelserna, men har nu överförts till socialnämnderna och ingår sålunda i

den för år 1957 redovisade socialhjälp. Andra slag av obligatorisk hjälp kan vara fickpengar till personer på olika anstalter, reshjälp, begravningshjälp m. m.

Utöver denna obligatoriska hjälp kan enligt 13 § i socialhjälpslagen hjälp även lämnas enligt grunder som kommunens fullmäktige bestämmer, eller vad socialnämnden eljest prövar erforderligt.

En nyhet i socialhjälpslagen är lagligt stöd för socialnämnden att som ett led i den förebyggande frivilliga hjälpen teckna borgen på lån. Beträffande borgenstecknandet hänvisas vidare till kap. VIII.

Bestämmelserna om återkrav av lämnad hjälp har uppmjukats i den nya lagen. I fråga om den obligatoriska hjälpen är en hjälptagare i princip icke återbetalningsskyldig, annat än i vissa undantagsfall, bl. a. då hjälpen har karaktär av förskott på en annan förmån, exempelvis invalidpension, särskilt barnbidrag eller underhållsbidrag. Motsvarande bestämmelser gäller i fråga om frivillig socialhjälp till dem som inte fyllt 16 år. Däremot kan återbetalning krävas för lämnad frivillig socialhjälp till äldre person.

Om en hjälptagare medvetet eller av grov vårdslöshet lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter om sitt hjälpbehov är han skyldig återbetala det erhållna beloppet. Detta gäller också om han varit berättigad till en särskild social förmån, som indragits eller minskats till följd av de oriktiga uppgifter som läm-

nats. Slutligen kan nämnas, att även anhörigas återbetalningsskyldighet har begränsats. Den viktigaste nyheten här är att ersättning inte får uttas av barn för socialhjälp som lämnats till deras föräldrar eller av föräldrar för socialhjälp som lämnats till deras vuxna barn (över 16 år).

Omfattningen av socialhjälpstatistiken. Statistiken över den ekonomiska socialhjälpens grundar sig, liksom tidigare fattigvårdsstatistiken, på uppgifter ur det socialregister som enligt lagen av den 20 mars 1936 (SFS 1936:56) skall föras i varje kommun. De principer som gäller för redovisningen till socialhjälpstatistiken är desamma som ligger till grund för socialregistrets förande. Således är det familjen som är enheten vid redovisningen av hjälptagarna och av hjälpens storlek.

En familj omfattar, förutom huvudpersonen (som kan vara man eller kvinna), även de personer som härleder sin hemortsrätt från denne, dvs. hustru samt barn eller adoptivbarn under 16 år. Barn som fyllt 16 år och som är självständiga familjeföreståndare, redovisas för sig. I motsats till vad fallet var för fattigvårdsstatistiken, redovisas numera även ensamma barn under 16 år som ensam man respektive ensam kvinna. Dessa fall är dock till antalet ytterst ringa, varför det ej längre ansetts motiverat att redovisa dem som en särskild familjetyp.

Understöden redovisas familjevis, vare sig familjen i dess helhet eller endast familjeföreståndaren själv eller i förekommande fall hustrun eller de minderåriga barnen fått del av hjälpen. I fråga om mer personlig hjälp, t. ex. vård på sjukvårdsanstalt eller annan hjälp (av engångsnatur) lämnas dock i varje särskilt fall uppgift om vilken i familjen

som fått denna hjälp, med fördelning på män, kvinnor och barn.

De redovisade hjälpfallen hänförs till endera av följande sex familjetyper: 1) ensam man utan barn, 2) ensam man med barn, 3) ensam kvinna utan barn, 4) ensam kvinna med barn, 5) gifta par (samboende) utan barn samt 6) gifta par (samboende) med barn. För familjer med barn redovisas antalet hemmavärande eller på socialnämndens bekostnad utom hemmet vårdade barn under 16 år.

Vissa förändringar i statistiken över socialhjälpens har genomförts. Den nya frågeblankettens utseende (bilaga 1 sid. 63) överensstämmer emellertid i stort sett med motsvarande blankett för fattigvårdsstatistiken.

Fattigvårdsstatistiken har omfattat tre kategorier av understödstagare, nämligen sådana som erhållit understöd a) enligt fattigvårdslagen, b) enligt lagen om kommunala pensionstillskott m. m. samt c) ur fond eller donation under fattigvårdsstyrelsens förvaltning. Genom att lagen om kommunala pensionstillskott upphört har dessa hjälpfall automatiskt kommit in under socialhjälpens lagen och redovisas numera på samma sätt som övriga hjälpfall. De hjälpfall som enbart fått understöd ur fond eller donation medtas ej längre i statistiken över socialhjälp, då det oftast rört sig om rätt obetydliga belopp. Härtill kom att de redovisats rätt ofullständigt.

Sedan år 1949 har vårdtagarna på ålderdomshemmen eller till dem anslutna avdelningar för sinnessjuka och kroniskt sjuka ej medtagits i statistiken över fattigvården. Särskilda uppgifter om ålderdomshemmen inhämtas dock årligen av socialstyrelsen i annat sammanhang. Denna statistik har publicerats i samma publikation som årsstatistiken över fat-

tigvården. Samma ordning kommer att tillämpas för socialhjälpssstatistiken och vissa uppgifter om ålderdomshemmen under 1957 redovisas i kapitel X i denna publikation (sid. 45). Personer som utöver vård på ålderdomshem eller tillhörande avdelningar fått hjälp i annan form före intagningen där eller efter utskrivningen därifrån har givetvis medräknats i socialhjälpssstatistiken.

I statistiken medtagna former av hjälp har liksom tidigare redovisats i tre huvudgrupper a) hjälp till uppehållet (tidigare benämnt hemunderstöd), b) vård på sjukvårdsanstalt samt c) annan ekonomisk hjälp. Härtill kommer redovisningen av vissa allmänna uppgifter om den hjälp som socialnämnderna lämnar genom att teckna borgen på lån.

I fattigvårdsstatistiken har sedan 1939 redovisats vissa uppgifter som belyst fattigvårdens förhållande till andra grenar av den sociala hjälpverksamheten. Uppgifter har sålunda inhämtats om understödstagarna haft inkomstprövade folkpensionsförmåner (tilläggs pension, bostadstillägg, hustrutillägg, änkepension) och änke- eller änklingsbidrag samt om för barnen uppburits särskilt barnbidrag eller bidragsförskott. Dessutom har redovisats hur många barn i familjen som varit omhändertagna av barnavårdsnämnd. Dessa uppgifter har nu utgått ur den årliga statistiken över socialhjälp. Avsikten är att närmare belysa dessa förhållanden i specialundersökningar om hjälptagarnas förhållanden överhuvudtaget.

Bland de ytterligare förändringar som företagits i statistiken kan nämnas följande.

Några uppgifter om de belopp som kommunerna erhållit i ersättning för utbetald hjälp efterfrågas ej längre. Som tidigare framhållits, är bestämmelserna

om återbetalningsskyldighet ändrade i och med att den generella återbetalningsskyldigheten upphört.

Läkarvård, medicin o. dyl., som tidigare räknats som hemunderstöd redovisas numera under rubriken annan hjälp.

Även om uppgifterna rörande socialhjälp i flera avseenden icke är direkt jämförbara med dem för fattigvården 1956, görs i den följande redogörelsen genomgående jämförelser mellan dessa bägge år.

Bearbetningen av primärmaterialet. Efter erforderlig granskning och komplettering av primäruppgifterna har för varje kommun vissa uppgifter hopsummerats. Dessa kommunsummer ligger till grund för tabellbilagan till denna berättelse (sid. 58—60), ävensom till en del översiktstabeller i textkapitlen. I textbilagan återges dessa uppgifter länsvis med fördelning på landsbygd och städer varjämte uppgifter lämnas (tabell 2) för de större städerna särskilt. I textkapitlen framgår de regionala och lokala skillnaderna genom materialets uppdelning på olika riksområden för landsbygden och för städer av olika storlek.

En andra etapp består av en bearbetning av ett urval av vart femte hjälpfall. De viktigaste resultaten härav publiceras i form av texttabeller i den följande berättelsen. De absoluta talen har uppmultipliserats med fem för att göras jämförbara med de tal som fotats på kommunsammandragen.

Femtedelsurvalets representativitet bestryks i flera sammanhang i det följande. Vid jämförelser kan sålunda relativa tal och medeltal i urvalsundersökningen konstateras avvika ytterst obetydligt från dem som grundats på hela primärmaterialet. I de tabeller där relativfördelningen grundats på femtedelsurvalet har

de därpå beräknade procenttalen angetts utan decimaler. Dessa relativa tal har efter höjning eller sänkning angetts exakt, varför summan av procenttalen i vissa fall ej blir exakt lika med 100. Talet 23 innebär exempelvis sålunda, att värdet uttryckt med två decimaler ligger mellan 22,50 och 23,49. I de fall de relativa talen bygger på en mycket liten frekvens, har detta marke-

rats genom att procenttalet satts inom parentes då det absoluta talet ligger mellan 50 och 100. Understiger detta 50, och uppgiften av den anledningen är allt för osäker för att kunna anges, har detta markerats med två punkter (. .). Siffran 0 anger att det finns en viss frekvens, men att den ej uppgår till 0,5. Är det absoluta talet lika med noll markeras detta med ett streck (—).

II. Hjälpfallen och deras fördelning på olika familjetyper

Antal hjälpta familjer. Antal familjer som av socialnämnderna fått hjälp till uppehållet, vård på sjukvårdsanstalt, eller annan hjälp under 1957, redovisas länsvis i tabell i tabellbilagan (sid. 58), där de fördelats på olika familjetyper. I tabell 2 (sid. 60) lämnas liknande uppgifter för de större städerna. Antal familjer inom dessa hjälpformer uppgick till i runt tal 148 900; dessa fördelade sig på landsbygd och städer samt efter familjetyper på sätt som framgår av nedanstående tablå.

Som inledningsvis nämnts omfattar statistiken över socialhjälpen inte de

hjälpfall som fått enbart vård på ålderdomshem. Härav följer att hela antalet hjälpta familjer är något större än vad som framgår av de redovisade talen. De på ålderdomshem vårdade hjälptagarna torde emellertid inte utgöra något större antal. Hur många dessa är finns emellertid inga uppgifter om.

Antal familjer som fått socialhjälp ökade från 1956 med cirka 8 %. Ökningen var betydligt större i städerna (11 %), än på landsbygden (3 %). En jämförelse med föregående års siffror kan, som tidigare påpekats, inte bli exakt. Utöver de nämnda förändringarna i redovis-

	Ensamma män		Ensamma kvinnor		Giftna par		Samtliga
	utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn	
Landsbygd							
Antal hjälpfall	14 069	401	15 121	5 136	8 276	14 604	57 607
Förändring sedan 1956 ..	+ 753	+ 3	— 332	+ 169	+ 193	+ 1 194	+ 1 912
D:o i %	+ 5,7	+ 0,8	— 2,1	+ 3,4	+ 2,4	+ 8,9	+ 3,4
Städer							
Antal hjälpfall	28 341	605	21 701	12 417	9 697	18 509	91 270
Förändring sedan 1956 ..	+ 4 587	+ 174	+ 403	+ 1 929	+ 683	+ 1 471	+ 9 216
D:o i %	+ 19,3	+ 40,4	+ 1,9	+ 18,4	+ 7,6	+ 8,6	+ 11,2
Hela riket							
Antal hjälpfall	42 410	1 006	36 822	17 553	17 973	33 113	148 877
Förändring sedan 1956 ..	+ 5 340	+ 177	+ 71	+ 2 098	+ 876	+ 2 665	+ 11 128
D:o i %	+ 14,4	+ 21,4	+ 0,2	+ 13,6	+ 5,1	+ 8,8	+ 8,1

Tab. A. Antal hjälpfall och hjälptagare inom olika riksområden

	Antal hjälpfall		Förändring sedan 1956		Antal hjälpta personer		Förändring sedan 1956	
	1956	1957	Antal	i %	1956	1957	Antal	i %
<i>Landsbygd</i>	55 695	57 607	+ 1 912	+ 3,4	122 712	130 827	+ 8 115	+ 6,6
Mälardalen	9 847	10 524	+ 677	+ 6,9	20 792	22 880	+ 2 088	+ 10,0
Östra Götaland	8 031	8 080	+ 49	+ 0,6	16 775	17 529	+ 754	+ 4,5
Södra Götaland	6 687	6 793	+ 106	+ 1,6	14 851	15 565	+ 714	+ 4,8
Bohuslän och Vänern	8 668	8 989	+ 321	+ 3,7	17 446	18 532	+ 1 086	+ 6,2
Dalarna och nedre Norrland	14 509	14 717	+ 208	+ 1,4	31 548	32 931	+ 1 383	+ 4,4
Övre Norrland	7 953	8 504	+ 551	+ 6,9	21 300	23 390	+ 2 090	+ 9,8
<i>Städer</i>	82 054	91 270	+ 9 216	+ 11,2	164 503	183 728	+ 19 225	+ 11,7
Stockholm	25 512	28 304	+ 2 792	+ 10,9	48 132	52 508	+ 4 376	+ 9,1
Göteborg	9 255	11 683	+ 2 428	+ 26,2	18 296	22 737	+ 4 441	+ 24,3
Malmö	4 936	5 342	+ 406	+ 8,2	9 954	11 038	+ 1 084	+ 10,9
Städer med 30 000—100 000 inv.	17 257	18 822	+ 1 565	+ 9,1	36 231	40 476	+ 4 245	+ 11,7
Städer med 10 000—30 000 inv.	19 799	21 261	+ 1 462	+ 7,4	40 934	44 713	+ 3 779	+ 9,2
Städer med under 10 000 inv.	295	5 858	+ 563	+ 10,6	10 956	12 256	+ 1 300	+ 11,9
<i>Hela riket</i>	137 749	148 877	+ 11 128	+ 8,1	287 215	314 555	+ 27 340	+ 9,5

ningsprinciperna torde det under 1957 försämrade arbetsmarknadsläget varit en bidragande orsak till det ökade behovet av socialhjälp. Redan här kan nämnas, att ökningen framför allt gäller personer i åldrarna under 50 år.

Samtliga familjetyper har ökat i antal sedan 1956. Mest markant är denna uppgång för ensamma män med eller utan barn, med 14 respektive 21 %, samt för ensamma kvinnor med barn (14 %). Bland de gifta har barnfamiljerna ökat något kraftigare än de barnlösa. Antal hjälpfall inom olika familjetyper åren 1956 och 1957 framgår av diagrammet på sid. 17.

I tabell A redovisas antal socialhjälpfall och antal hjälpta personer inom olika riksområden på landsbygden samt i städer av olika storlek, ävensom förändringarna sedan föregående år.

Uppgången i jämförelse med 1956 har varit mycket större i städerna än på landsbygden såväl i fråga om antal hjälpfall som antal personer som fått hjälp. På landsbygden har Mälardalen och Öv-

re Norrland den största uppgången med 7 % för hjälpfallen och 10 % för antal hjälpta personer. Den minsta ökningen redovisas av Östra Götaland. Bland städerna redovisar särskilt Göteborg en mycket kraftig ökning (25 %).

De hjälpta familjerna inom olika familjetyper. Hjälpfallens relativa fördelning på familjetyper framgår av följande sammanställning. Ensamstående kvinnor omfattade inalles 37 % av klientelet, ensamma män 30 % samt äkta makar 34 %, vilket i stort sett är samma fördelning som 1956.

Ensamma kvinnor med barn är relativt sett något fler i städerna än på landsbygden, medan de gifta paren (såväl med som utan barn) är något fler på landsbygden.

Den relativa andelen familjer med barn var i hela riket 35 %, vilket jämfört med 1956 innebär en ökning med en enhet. De flesta barnfamiljerna tillhörde familjetyperna gifta par med barn, som under år 1957 omfattade 22 % av

	Antal hjälp- fall	därav, i %, tillhörande familjetypen					
		ensamma män		ensamma kvinnor		gifta par	
		utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn
Landsbygd	57 607	24	1	26	9	14	25
Städer	91 270	31	1	24	14	11	20
Hela riket	148 877	29	1	25	12	12	22
D:o 1956	137 749	27	1	27	11	12	22

samtliga hjälpfall, vilket är samma procenttal som ett år tidigare.

Tabell B redovisar hjälpfallens fördelning i procent inom olika riksområden på landsbygden samt i städer av olika storlek. På landsbygden föreligger inga större variationer mellan olika delar av riket i fördelningen på familjetyper med ett undantag, nämligen i fråga om Övre Norrland, där den relativa andelen gifta par med barn är rätt mycket högre (35 %), än i övriga delar av riket (mellan 21 och 25 %). Å andra sidan är framför allt ensamma kvinnor utan barn färre i Övre Norrland. Bland städerna redovisar Malmö anmärkningsvärt många ensamma män med barn (3 %); i övriga delar av riket är motsvarande tal i all-

mänhet något under 1 %. I Malmö är likaledes de gifta något överrepresenterade i jämförelse med andra städer och siffrorna för dessa familjetyper ligger här ungefär i nivå med landsbygdens. I Stockholm är de ensamma männen utan barn relativt ringa, medan i Göteborg den relativa andelen ensamma kvinnor utan barn är rätt hög.

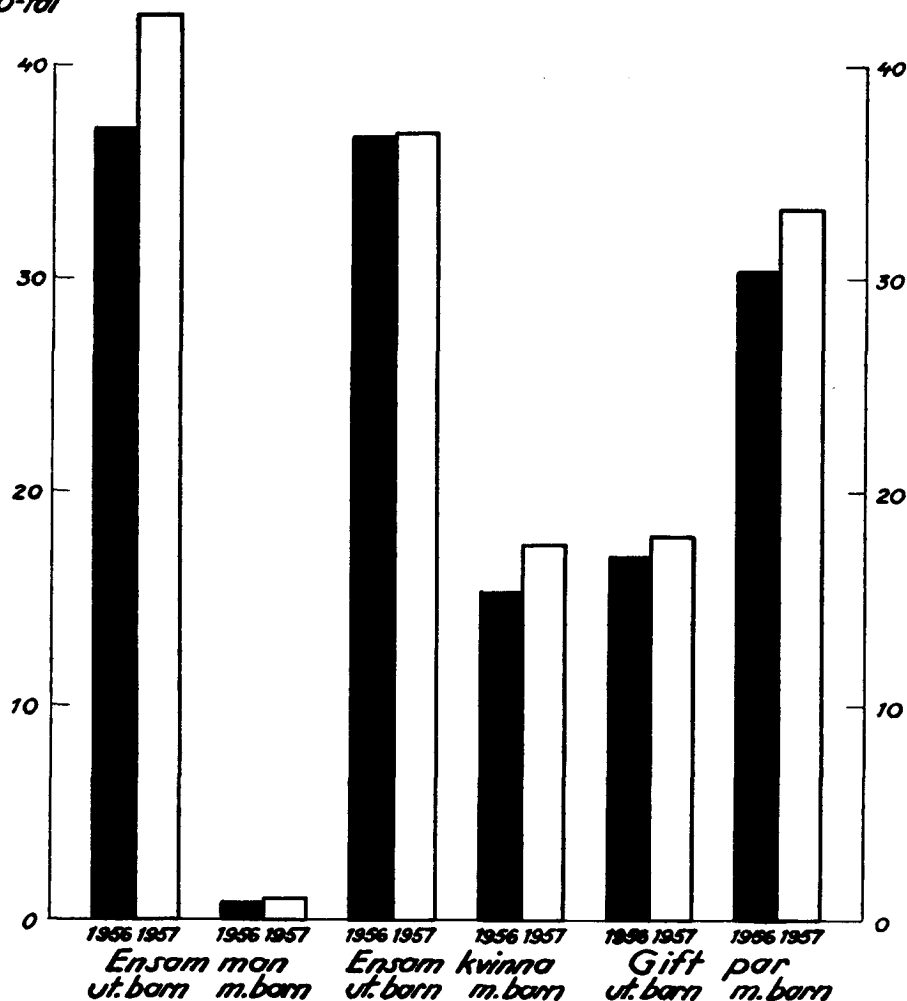
De hjälpta familjerna fördelade efter barnantal. I tabell C redovisas antal hjälpta familjer inom olika familjetyper, fördelade efter barnantal. Av samtliga familjer som fått hjälp av socialnämnden hade 23 % ett eller två barn och 12 % tre eller flera barn. Givetvis förekom barnen mest bland gifta par, av vil-

Tab. B. Den relativa andelen hjälpfall inom olika familjetyper och riksområden

	Antal hjälpfall i % tillhörande familjetypen					
	ensamma män		ensamma kvinnor		gifta par	
	utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn
<i>Landsbygd</i>	24	1	26	9	14	25
Mälarlän	24	1	28	9	16	24
Östra Götaland	24	1	28	7	16	24
Södra Götaland	24	1	28	9	14	26
Bohuslän och Vänern	27	1	30	8	14	21
Dalarna och nedre Norrland	25	1	25	10	15	25
Övre Norrland	23	1	19	10	12	35
<i>Städer</i>	31	1	24	14	11	20
Stockholm	34	1	24	17	8	16
Göteborg	31	1	24	19	10	16
Malmö	29	3	24	7	12	25
Städer med 30 000—100 000 inv.	29	0	23	13	11	24
Städer med 10 000—30 000 inv.	30	0	23	10	13	23
Städer med under 10 000 inv.	29	1	25	11	12	22
<i>Hela riket</i>	28	1	25	12	12	22

HJÄLPTA PERSONER ÅREN 1956 OCH 1957

*Antal i
1000-tal*

ka 38 % hade ett eller två samt 27 % tre eller flera barn. I det närmaste en tredjedel av de ensamma kvinnorna hade minderåriga barn att försörja, 25 % hade ett eller två barn och 7 % tre eller fler barn, medan endast 2 % av de ensamma männen hade minderåriga barn. Vissa

smärre skillnader föreligger mellan landsbygd och städer. För de gifta är således familjerna med ett eller två barn något vanligare i städerna (42 %) än på landsbygden (34 %), medan motsatsen råder beträffande familjer med tre eller fler barn (24 respektive 30 %). An-

Tab. C. Antal hjälpta familjer inom olika familjegrupper, fördelade efter barnantal

	Lands- bygd	Städer	Hela riket
<i>Ensamma män</i>			
Antal fall	14 400	29 000	43 400
därav i % med			
0 barn	98	98	98
1—2 "	2	2	2
3 o. flera barn	1	0	0
<i>Ensamma kvinnor</i>			
Antal fall	20 300	34 100	54 400
därav i % med			
0 barn	74	64	68
1—2 "	19	28	25
3 o. flera barn	6	8	7
<i>Gifta par</i>			
Antal fall	22 900	28 200	51 100
därav i % med			
0 barn	36	34	35
1—2 "	34	42	38
3 o. flera barn	30	24	27
<i>Samtliga familjer</i>			
Antal fall	57 600	91 300	148 900
därav i % med			
0 barn	65	66	65
1—2 "	21	24	23
3 o. flera barn	14	10	12

delen ensamma kvinnor utan barn är större på landsbygden än i städerna, medan i fråga om de ensamma männen inga differenser kan konstateras.

Totalantalet barnfamiljer, som någon gång under 1957 fått socialhjälp var, som framgår av nedanstående tablå, i runt tal 51 700. Detta innebär en ökning sedan 1956 med 11 %. Antalet hemmavande eller på socialnämndens bekostnad utom hemmet vårdade barn i dessa

familjer uppgick till cirka 114 600, en ökning sedan föregående år med 12 600 barn, dvs. drygt 12 %. De barnfamiljer som fått socialhjälp samt antalet barn i dessa familjer fördelar sig på ett- och tvåbarnsfamiljer respektive flerbarnsfamiljer på sätt som framgår av tablåen nederst på denna sida.

De hjälpta familjerna fördelade efter familjeföreståndarens ålder. För varje familj, som fått socialhjälp har familjeförsörjarens eller huvudpersonens ålder efterfrågats. Ensamma barn under 16 år har tidigare redovisats som en särskild familjetyp. Som inledningsvis nämnts, redovisas dessa barn numera som ensamma män respektive ensamma kvinnor och i tabellerna över åldersfördelningen i åldersgruppen under 16 år. Av denna anledning förekommer ett mindre antal hjälpfall där »familjeföreståndaren» är under 16 år. Deras antal understiger dock i samtliga grupper 1 %.

I tabell D lämnas en översikt över antalet familjeföreståndare i olika åldrar samt de relativa förändringarna inom respektive åldersgrupp sedan närmast föregående år. Hjälpfallen har såväl på landsbygden som i städerna ökat mest i de yngre åldrarna. Denna ökning har varit kraftigare i städerna. I de allra högsta åldrarna redovisas däremot en nedgång, som även denna varit starkare i städerna än i landskommunerna. I åldern 16—29 år i städerna redovisas sålunda en uppgång med 20 %; för åld-

	Landsbygd	Städer	Hela riket 1957	1956
Antal barnfamiljer	20 200	31 500	51 700	46 800
Därav med				
1—2 barn	12 000	21 900	33 900	30 500
3 el. flera barn	8 200	9 600	17 800	16 300
Antal barn	50 300	64 300	114 600	102 000
Därav i familjer med				
1—2 barn	17 200	31 200	48 400	42 500
3 el. flera barn	33 100	33 100	66 200	59 500

Tab. D. Antal hjälpfall fördelade efter familjeföreståndarens ålder

Ålder	Antal hjälpfall			Förändring sedan 1956 i %		
	Lands- bygd	Städer	Hela riket	Lands- bygd	Städer	Hela riket
—15 år	100	100	200	—	—	—
16—29 »	7 100	15 700	22 800	+ 11,9	+ 20,4	+ 17,6
30—39 »	8 600	18 900	27 500	+ 3,8	+ 16,6	+ 12,2
40—49 »	10 300	18 400	28 700	+ 5,4	+ 15,8	+ 11,7
50—59 »	10 800	15 800	26 600	+ 3,1	+ 14,1	+ 9,4
60—66 »	7 600	10 500	18 100	+ 1,3	+ 1,0	+ 1,2
67—74 »	6 600	7 400	14 000	+ 5,9	— 2,3	+ 1,7
75— »	6 500	4 500	11 000	— 4,8	— 11,4	— 7,1

Tab. E. Antal hjälpfall inom olika familjetyper fördelade efter familjeföreståndarens ålder

	Ensamma män		Ensamma kvinnor		Gifta par		Samt- liga
	utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn	
<i>Landsbygd</i>							
Antal fall	14 069	401	15 121	5 136	8 276	14 604	57 607
därav, i %, där familjefö- reståndaren var i åldern							
—15 år	0	—	0	0	—	—	0
16—29 »	21	8	8	22	2	11	12
30—39 »	13	15	4	30	3	29	15
40—49 »	14	35	8	29	8	34	18
50—59 »	17	34	20	16	20	19	19
60—66 »	11	2	21	2	25	5	13
67—74 »	12	6	18	1	23	2	11
75— »	13	—	20	0	18	1	11
<i>Städer</i>							
Antal fall	28 341	605	21 701	12 417	9 697	18 509	91 270
därav, i %, där familjefö- reståndaren var i åldern							
—15 år	0	—	0	0	—	—	0
16—29 »	22	9	10	27	4	19	17
30—39 »	18	35	7	34	7	38	21
40—49 »	20	29	11	29	13	28	20
50—59 »	18	20	22	9	25	12	17
60—66 »	10	6	24	0	21	2	12
67—74 »	7	2	15	0	19	1	8
75— »	4	—	11	—	11	0	5
<i>Hela riket</i>							
Antal fall	42 410	1 006	36 822	17 553	17 973	33 113	148 877
därav, i %, där familjefö- reståndaren var i åldern							
—15 år	0	—	0	0	—	—	0
16—29 »	22	8	9	25	3	15	15
30—39 »	17	28	6	33	5	34	18
40—49 »	18	31	10	29	11	31	19
50—59 »	18	25	21	11	23	15	18
60—66 »	10	4	23	1	23	3	12
67—74 »	9	3	16	0	21	1	9
75— »	7	—	15	0	14	0	7

rarna över 75 år i städerna har däremot en nedgång med 11 % konstaterats.

Den relativa åldersfördelningen bland hjälptagarna inom olika familjetyper på landsbygden och i städerna framgår av tabell E. I fråga om samtliga fall råder inga större skillnader i åldersfördelningen mellan landsbygd och städer. I städerna är åldersgrupperna 16—49 år något vanligare, medan de högre åldrarna är något vanligare på landsbygden. Beträffande ensamma män utan barn är de arbetsföra åldrarna mest vanliga i städerna. En markant skillnad, såväl på landsbygden som i städerna, råder mellan familjetyperna ensamma män

utan barn och ensamma kvinnor utan barn. Männen är i genomsnitt betydligt yngre. Sålunda var bland dessa män nära 60 % under 50 år och blott cirka 15 % över 67 år. Bland kvinnorna var inemot en tredjedel över 67 år och 25 % under 50 år. Vid en jämförelse mellan ensamma män med barn och ensamma kvinnor med barn finner man att männen i genomsnitt är något äldre. Emellertid är denna grupp rätt liten, varför slutsatser och jämförelser bör dras med viss försiktighet. De gifta paren utan barn är avsevärt äldre på landsbygden, där två tredjedelar är över 60 år, än i städerna, där omkring hälften är över 60 år.

III. Hjälpntagarnas antal och andel av befolkningen

Antal personer som fått social hjälp. Som hjälptagare räknas i det följande samtliga familjemedlemmar i de familjer som fått socialhjälp, oavsett om hela familjen eller endast någon av dess medlemmar kommit i åtnjutande av hjälp eller av vård.

Hela antalet hjälptagare under år 1957 var, som redan framgått av tabell A, 314 600. Deras fördelning på landsbygd

och städer samt på män, kvinnor och barn under 16 år framgår av efterföljande sammanställning, vari även redovisas förändringen sedan föregående år i antalet personer som fått socialhjälp.

Antalet hjälpta personer har sedan närmast föregående år ökat med 27 300 (10 %). Ökningen har varit något kraftigare i städerna än på landsbygden (12 respektive 7 %). Antalet män har ökat

	Antal vuxna personer			Antal redovisade barn	Samtliga hjälptagare
	Män	Kvinnor	Tillhopa		
<i>Landsbygd</i>					
Antal hjälptagare	37 350	43 137	80 487	50 340	130 827
Förändring sedan 1956	+ 2 143	+ 1 224	+ 3 367	+ 4 748	+ 8 115
D:o i %	+ 6,1	+ 2,9	+ 4,4	+ 10,4	+ 6,6
<i>Städer</i>					
Antal hjälptagare	57 152	62 324	119 476	64 252	183 728
Förändring sedan 1956	+ 6 915	+ 4 486	+ 11 401	+ 7 824	+ 19 225
D:o i %	+ 13,8	+ 7,8	+ 10,5	+ 13,9	+ 11,7
<i>Hela riket</i>					
Antal hjälptagare	94 502	105 461	199 963	114 592	314 555
Förändring sedan 1956	+ 9 058	+ 5 710	+ 14 768	+ 12 572	+ 27 340
D:o i %	+ 10,6	+ 5,7	+ 8,0	+ 12,3	+ 9,5

med 11 %, antalet kvinnor med 6 % och antalet barn i de hjälpta familjerna med 12 %. Antalet hjälpta personer i olika län framgår av tabell 1 i tabellbilagan (sid. 58) samt antalet hjälptagare i de större städerna i tabell 2 (sid. 60).

Den kraftiga ökningen av socialhjälp-
pen i städerna är av särskilt intresse.
För inemot en tredjedel av rikets stä-
der redovisas en ökning på 20 % eller
mer. Antalet hjälptagare 1956 och 1957
samt den relativa ökningen i dessa stä-
der framgår av nedanstående samman-
ställning.

	Antal hjälptagare		Ökning
	1956	1957	i %
Askersund	108	215	99,1
Sävsjö	77	144	87,0
Ystad	256	459	79,3
Öregrund	41	72	75,6
Gräna	24	40	66,7
Udevalla	943	1 500	59,1
Kungälv	148	227	53,4
Nybro	194	292	50,5
Djursholm	60	89	48,3
Hässleholm	322	453	40,7
Bollnäs	190	266	40,0
Västerås	1 954	2 691	37,7
Örnsköldsvik	364	495	36,0
Ängelholm	260	353	35,8
Ljungby	171	281	35,1
Lycksele	130	175	34,6
Lindesberg	203	270	33,0
Strömstad	97	127	30,9
Västervik	591	771	30,5
Filipstad	294	381	29,6
Kalmar	1 017	1 310	28,8
Hjo	71	91	28,2
Nora	72	92	27,8
Östhammar	249	318	27,7
Trelleborg	460	584	27,0
Örebro	2 462	3 078	25,0
Skänninge	133	166	24,8
Göteborg	18 296	22 737	24,3
Borlänge	660	805	22,0
Katrineholm	688	838	21,8
Kristianstad	829	1 006	21,4
Åmål	217	263	21,2
Oskarshamn	421	509	20,9
Kiruna	1 048	1 259	20,1

Vilka faktorer som ligger bakom den-
na på sina håll rätt kraftiga ökning tor-
de vara svårt att ange. Utom de föränd-
ringar i verksamhetens omfattning som
föranletts av övergången till den nya

socialhjälpssystemen kan även arbetsmark-
nadsläget, vilket under 1957 varit på-
tagligt sämre än under närmast tidigare
år, ha bidragit till ökning av hjälpverk-
samheten.

Hjälptagarnas fördelning efter civil-
stånd samt på barn och äldre. I efterföl-
jande tablå lämnas en fördelning av
hjälptagarna efter civilstånd samt på
barn under 16 år och äldre. Fördelning-
en av de vuxna hjälptagarna efter civil-
stånd grundar sig på fördelningen av
fallen efter familjetyper. Sålunda har
ensamstående vuxna män och kvinnor
hänförs till grupperna ej gifta män re-
spektive kvinnor samt gifta par eller
samboende till grupperna gifta män re-
spektive kvinnor. I stort sett torde detta
motsvara den faktiska fördelningen av
hjälptagarna efter civilstånd.

Av tablå framgår, att i fråga om de
vuxnas andel av samtliga hjälpta perso-
ner, det är ett genomgående större antal
kvinnor än män. De vuxna kvinnorna
utgör sålunda i hela riket 33 % (1956:
35 %), medan proportionen män är 30 %
(1956: =). Här har under de tre å fyra
senaste åren en viss utjämning skett, i
det att den relativa andelen kvinnor
minskat. Kvinnorna är, såväl på lands-
bygden som i städerna, i något större
utsträckning än mannen, ej gifta.

Barnen utgör en betydande del av
hjälptagarna. Av samtliga hjälpta perso-
ner var 37 % (1956: 36 %) barn. Här
har endast medräknats de minderåriga
barn som vistats i hemmet eller på so-
cialnämndens bekostnad vårdats utom
hemmet. Dessa utgjorde, som framgick
av tablå på sid. 20, ett antal av 114 600,
varav i landskommunerna 50 300 och i
städerna 64 300. Några uppgifter om de
barn i de hjälpta familjerna som om-

	Antal hjälptagare	därav, i %, vuxna ej gifta		män gifta	samtliga	vuxna ej gifta		kvinnor gifta	samtliga	barn under 16 år
Landsbygd	130 827	11	17	28	15	17	33	39		
Städer	183 728	16	15	31	19	15	34	35		
Hela riket	314 555	14	16	30	17	16	33	37		

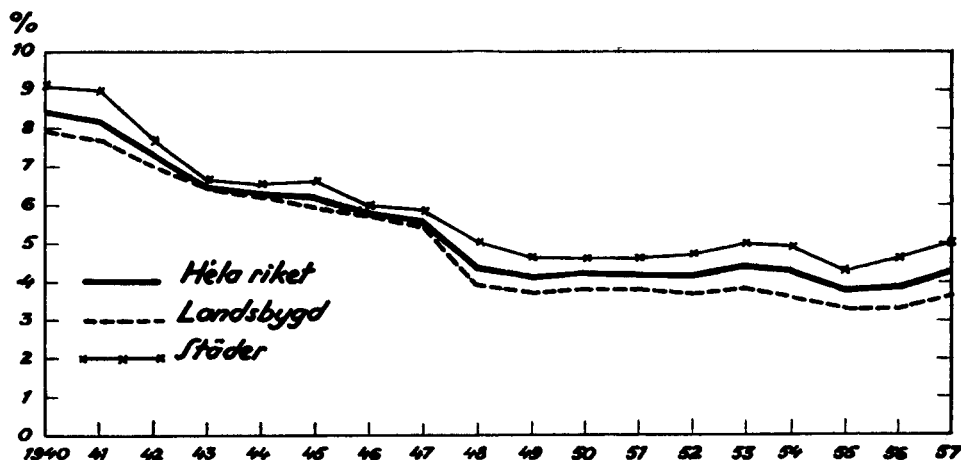
händertagits av barnavårdsnämnd, in-
hämtas ej längre från socialnämnderna.

Antal hjälpta personer i relation till
folkmängden. Hjälpstagarna utgjorde år
1957 4,3 % av folkmängden i hela riket,
3,6 % på landsbygden samt 5,0 % i stä-
derna. Dessa relativtal innebär en ök-
ning sedan 1956, då motsvarande tal var
3,9 %, 3,3 % samt 4,6 %. Från början av
1940-talet ända fram till 1955 visade den
relativa understödsfrekvensen en konti-
nuerlig nedgång till omkring hälften
(från cirka 8 % till omkring 4 %). Ef-
ter 1955 har emellertid kurvan åter vänt

uppåt. Den relativa andelen hjälpstagare
på landsbygden, i städerna samt i hela
riket för åren 1940—1957 framgår av
diagrammet nederst på denna sida.

Antalet hjälpstagare i procent av hela
folkmängden (den 1 januari 1957) på
egentliga landsbygden, i köpingarna, på
hela landsbygden samt i städerna läns-
vis redovisas i tabell F, där även de
större städerna specificerats. Frekvensen
hjelpta personer är mycket varierande i
skilda delar av riket, och växlar betyd-
ligt mer på landsbygden än i städerna.
Det största relativa antalet hjälpstagare i
riket återfinns i landskommunerna i
Norrbottens län med 8,1 %, och de lägs-

ANTALET HJÄLPTA PERSONER I % AV FOLKMÄNGDEN 1940-1957

Tab. F. Antalet hjälptagare i procent av folkmängden, länsvis samt i de större städerna, för ren landsbygd, köpingar samt städer

	Landsbygd exkl. köpingar	Köpingar	Hela lands- bygden	Städer	Samtliga kommuner
Stockholms stad	—	—	—	6,6	6,6
Stockholms län	4,3	2,6	3,9	3,6	3,8
Uppsala län	3,2	1,5	3,1	4,3	3,7
därav Uppsala stad	—	—	—	4,3	—
Södermanlands län	3,4	2,9	3,4	4,7	4,1
därav Eskilstuna stad	—	—	—	6,1	—
Östergötlands län	3,0	3,7	3,1	4,1	3,7
därav Norrköpings stad	—	—	—	5,1	—
Linköpings stad	—	—	—	3,3	—
Jönköpings län	1,4	3,0	1,7	3,8	2,7
Kronobergs län	2,1	2,6	2,2	3,9	2,6
Kalmar län	3,7	3,2	3,6	4,4	3,8
Gotlands län	3,4	3,6	3,6	7,4	4,5
Blekinge län	5,2	5,5	5,2	5,3	5,2
Kristianstads län	2,4	2,7	2,5	3,6	2,7
Malmöhus län	2,1	2,6	2,2	4,8	3,9
därav Malmö stad	—	—	—	5,2	—
Hälsingborgs stad	—	—	—	5,3	—
Hallands län	1,3	7,6	1,5	3,2	2,2
Göteborgs och Bohus län	2,1	—	2,1	5,7	4,8
därav Göteborgs stad	—	—	—	5,9	—
Älvsborgs län	1,9	2,5	2,0	4,7	3,1
därav Borås stad	—	—	—	5,5	—
Skaraborgs län	1,8	2,5	1,9	3,9	2,5
Värmlands län	4,2	4,5	4,2	5,6	4,7
Örebro län	3,9	3,9	3,9	4,1	4,0
därav Örebro stad	—	—	—	4,2	—
Västmanlands län	3,4	4,0	3,5	4,1	3,9
därav Västerås stad	—	—	—	3,8	—
Kopparbergs län	3,6	3,6	3,6	3,3	3,5
Gävleborgs län	5,2	3,6	5,2	4,1	4,8
därav Gävle stad	—	—	—	4,1	—
Västernorrlands län	5,0	5,6	5,1	4,8	5,0
Jämtlands län	3,9	3,1	3,9	4,0	3,9
Västerbottens län	4,7	3,5	4,6	5,3	4,7
Norrbottnens län	8,1	6,0	8,1	5,3	7,3
Hela riket 1957	3,6	3,3	3,6	5,0	4,3
1956	3,3	3,2	3,3	4,6	3,9

ta i Hallands, Jönköpings och Skaraborgs län. I dessa tre län ligger frekvensen hjälpta personer på landsbygden under 2 % av folkmängden. Bland de större städerna uppvisar Stockholm, Eskilstuna och Göteborg de största frekvenserna med 6,6 respektive 6,1 och 5,9 %.

Variationerna framgår även av efter-

följande sammanställning, där antalet hjälpta personer beräknats i procent av hela befolkningen inom olika riksområden på landsbygden samt i olika städer. På landsbygden är frekvensen lägst i de södra och sydvästra delarna av riket och högst i övre Norrland.

	Antal hjälpta personer i % av folkmäng- den
<i>Landsbygd</i>	3,6
Mälarlän	3,7
Östra Götaland	2,8
Södra Götaland	2,6
Bohuslän och Vänern	2,6
Dalarna och nedre Norrland	4,5
Övre Norrland	6,3
<i>Städer</i>	5,0
Stockholm	6,6
Göteborg	5,9
Malmö	5,2
Övriga städer	4,3
<i>Hela riket</i>	4,3

Det absoluta och relativa antalet hjälpta personer i olika åldersklasser redovisas i nedanstående sammanställning.

Antalet hjälpta personer i relation till folkmängden uppvisar ett rätt högt procenttal för barnen och åldringarna. Det högre talet för barnen beror på den väsentligt högre hjälpfrekvensen för barnrika familjer jämfört med andra familjer. Procenttalet är lägst i åldersgruppen 16—29 år, varefter det i stort sett stiger med växande ålder. I förhållande till motsvarande tal för 1956, uppvisar barnen och de medelålders klasserna en ökning, medan frekvensen åldringar något minskat. Ökningen för barnen kan delvis förklaras av den nya bestämmelsen i socialhjälpslagen att de beklädnadsbidrag till skolbarn som förut lämnades av skolstyrelserna nu överförts till social-

nämnderna. Uppgången i mellanåldrar-
na kan, som tidigare framhållits, delvis
förklaras av det kärvare arbetsmark-
nadsläget under 1957.

Kommunernas fördelning efter hjälp-
frekvensen. Mellan olika kommuner före-
kommer mycket stora växlingar i hjälp-
frekvensen. På vissa håll har social-
nämnderna haft ingen eller endast obe-
tydlig hjälpverksamhet, medan i andra
kommuner verksamheten varit av stor
omfattning. För att belysa detta har för
varje kommun det relativa antalet hjälp-
ta personer beräknats i förhållande till
folkmängden. I tab. G redovisas denna
kommunernas fördelning för landskom-
munerna länsvis samt för samtliga stä-
der.

Cirka 75 % av landskommunerna har
färre antal hjälptagare per 100 invånare
än genomsnittet för hela riket. Inalles
94 kommuner har redovisat högst en
hjelptagare per 100 invånare, medan 430
kommuner har mellan 1 och 3 %. De
högsta frekvenserna redovisas på lands-
bygden av norrbottenkommunerna Hie-
taniemi (19,6 %), Övertorneå (13,7 %),
Töre (12,9 %), Karesuando (11,8 %)
samt Nedertorneå (11,7 %).

Bland städerna har Arvika och Visby
de högsta frekvenserna med 7,4 %, när-
mast följda av Härnösand, Örnsköldsvik
och Stockholm med 6,9, 6,7 respektive
6,6 %.

Åldersgrupp	Antal hjälpta personer		Hela riket	I % av folk- mängden	
	Landsbygd	Städer		Hela riket 1957	1956
—15 år	50 300	64 300	114 600	6,2	5,5
16—29 „	9 000	19 500	28 500	2,2	1,9
30—39 „	13 200	26 500	39 700	3,7	3,3
40—49 „	16 000	24 800	40 800	3,8	3,4
50—59 „	15 300	20 500	35 800	3,8	3,6
60—66 „	10 300	12 900	23 200	4,7	4,6
67—74 „	8 700	9 500	18 200	4,4	4,4
75— „	8 000	5 700	13 700	4,7	5,2
Tillhopa	130 800	183 700	314 500	4,3	3,9

Tab. G. Kommunernas fördelning efter antalet hjälptagare i förhållande till folkmängden, länsvis

	Antal kom-muner	därav med nedanstående antal hjälptagare										
		0 %	0,1— 1 %	1,1— 2 %	2,1— 3 %	3,1— 4 %	4,1— 5 %	5,1— 6 %	6,1— 7 %	7,1— 9 %	9,1— 12 %	12,1— %
<i>Landsbygd</i>												
Stockholms län	42	—	—	5	10	8	9	6	2	2	—	—
Uppsala "	23	—	1	2	13	4	1	1	—	—	1	—
Södermanlands "	30	—	—	7	6	11	4	1	—	—	1	—
Östergötlands "	40	—	—	10	12	11	5	2	—	—	—	—
Jönköpings "	45	—	19	13	7	2	3	1	—	—	—	—
Kronobergs "	42	—	3	17	15	7	—	—	—	—	—	—
Kalmar "	44	—	—	9	9	14	7	3	2	—	—	—
Gotlands "	13	—	—	3	3	4	2	1	—	—	—	—
Blekinge "	21	—	—	—	—	6	2	9	2	2	—	—
Kristianstads "	54	—	3	18	19	8	4	2	—	—	—	—
Malmöhus "	63	—	7	26	17	9	3	1	—	—	—	—
Hallands "	34	—	13	16	2	2	—	—	—	1	—	—
Göteborgs o. Bohus "	37	—	11	15	4	6	1	—	—	—	—	—
Älvsborgs "	61	—	18	17	18	6	2	—	—	—	—	—
Skaraborgs "	49	—	10	19	15	4	1	—	—	—	—	—
Värmlands "	46	—	1	8	5	10	9	7	3	3	—	—
Örebro "	27	—	—	5	2	11	5	2	1	1	—	—
Västmanlands "	23	—	—	4	3	10	4	2	—	—	—	—
Kopparbergs "	44	—	3	7	10	8	9	4	3	—	—	—
Gävleborgs "	37	—	—	1	2	15	6	4	4	5	—	—
Västernorrlands "	39	—	—	3	5	4	8	9	4	5	1	—
Jämtlands "	34	—	1	2	10	10	5	5	—	1	—	—
Västerbottens "	30	—	2	2	3	6	9	3	3	2	—	—
Norrbottnens "	25	—	—	—	1	—	—	2	4	9	6	3
Summa landsbygd	903	—	92	209	191	176	99	65	28	31	9	3
Städer	133	—	2	7	23	37	38	20	4	2	—	—
Hela riket	1 036	—	94	216	214	213	137	85	32	33	9	3
D:o 1966	1 037	1	114	228	234	185	147	58	36	26	6	2

IV. Hjälpfallens fördelning efter hjälpens art

Socialhjälpens huvudformer. Socialnämnderna kan lämna hjälp i ett flertal olika former, vilka kan indelas i följande fem huvudgrupper: 1) hjälp till uppehållet, 2) vård på ålderdomshem, 3) vård på sjukvårdsanstalt, 4) annan hjälp samt 5) borgen på lån. Som inledningsvis nämnts medtas numera ej läng-

re vård på ålderdomshem i redovisningen; blott ett fåtal av pensionärerna på dessa hem kan nämligen betecknas som hjälptagare. Statistiken omfattar alltså endast hjälptagare som fått socialhjälp i någon av de övriga fyra formerna.

Hjälp till uppehållet motsvarar i stort sett vad som tidigare i fattigvårdsstati-

stiken kallades hemunderstöd, dvs. vad som i hemmet lämnats kontant eller in natura i form av livsmedel, bränsle, hjälp till hyra, matkupper, bespisning, beklädnadsartiklar. Läkervård och medicin redovisas från och med 1957, till skillnad mot tidigare, som annan hjälp.

Under rubriken »vård på sjukvårdsanstalt» redovisas sådan vård som socialnämnderna helt eller delvis bekostat på sjukhus (även om sådan kostnad senare erlagts av annan). Till sjukvårdsanstalter räknas sådana som tillhör staten, pensionsstyrelsen, landsting, enskild stiftelse etc. eller kommun (däremot ej anstalt under socialnämndens förvaltning), dvs. lasarett, tuberkulossjukhus, vanförestalter, kuranstalter, konvalescenthem m. fl. för kroppssjuka samt även anstalter för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka. I fråga om vården på statliga sinnessjukhus gäller, att vård på sådan anstalt endast redovisas då socialnämnden av kommunala medel förskottat någon del av vårdkostnaden under redovisningsåret. I de fall vårdtagaren haft egna sparmedel, vilka använts till förskottsbetalning av vården, redovisas detta inte i socialhjälpstatistiken. Hjälp till kläder m. m. som före intagningen lämnats till hjälp-tagare redovisas som hjälp till uppehållet, medan understöd i form av utrustning för intagningen på anstalt, resekostnader samt bidrag till medicin och läkarhjälp redovisas som annan hjälp. Värdet av vården redovisas brutto. Detta innebär att avdrag för influtna ersättningsbelopp inte gjorts. Om socialnämnden fått ersättning för lämnad vård antingen från vårdtagaren själv t. ex. folkpension som uppburits av socialnämnden eller från annat håll, exempelvis staten, landsting eller annan kommun,

har denna ersättning inte frånräknats i redovisningen.

Under rubriken annan hjälp redovisas huvudsakligast hjälp delvis av engångskaraktär, som ej kan hänföras till någon annan grupp. Det kan t. ex. gälla inackordering i enskilt hem, utrustning för intagning på anstalt av något slag, resor, kostnader för yrkesutbildning eller omskolning, fria bad, läkervård, medicin, tandvård, begravningskostnader, bidrag till invalidvagn eller bidrag till bostadsförbättring.

I redovisningen kommer i det följande först att lämnas vissa uppgifter om hur hjälpfallen fördelar sig under redovisningsåret på respektive hjälpformer, och kombinationer av dessa, varefter i de följande kapitlen ytterligare uppgifter om de särskilda huvudformerna lämnas. Observeras bör att sådana personer som under redovisningsåret fått hjälp i flera former, redovisas under var och en av dessa.

Socialhjälpverksamheten har mellan 1956 och 1957 ökat i fråga om hjälpen till uppehållet (hemunderstöd) samt i fråga om annan hjälp. Däremot har antalet personer som på socialnämndens bekostnad vårdats på sjukvårdsanstalt fortsatt att minska. Hjälpfallens fördelning efter familjetyp och hjälpform belyses även av diagrammet på sid. 29.

Förekomsten av hjälp till uppehållet. Hjälp till uppehållet har under 1957 lämnats till 81 % av samtliga hjälpta familjer: 65 % hade fått enbart hjälp till uppehållet, 14 % hade även åtnjutit annan hjälp, 1 % hade dessutom fått vård på sjukhus, samt 1 % alla tre hjälpformerna. I jämförelse med 1956 skiljer sig dessa siffror från motsvarande som då lämnades avseende hemunderstöd enligt

Tab. H. Hjälpfallens fördelning efter hjälpens beskaffenhet inom olika familjetyper

	Ensamma män		Ensamma kvinnor		Giftna par		Samtliga familjer
	utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn	
<i>Landsbygd</i>							
Antal hjälpfall	14 069	401	15 121	5 136	8 276	14 604	57 607
därav, i %, med							
a) enbart hjälp till uppehållet	43	68	56	72	53	63	56
b) enbart sjukhusvård	15	—	11	1	6	2	8
c) enbart annan hjälp	25	17	20	10	22	13	19
d) sjukhusvård + hjälp till uppehållet	1	—	1	0	2	1	1
e) sjukhusvård + annan hjälp	4	—	3	1	2	1	2
f) hjälp till uppehållet + annan hjälp	10	15	9	16	15	19	13
g) alla tre hjälpformerna	1	—	1	0	1	1	1
<i>Städer</i>							
Antal hjälpfall	28 341	605	21 701	12 417	9 697	18 509	91 270
därav, i %, med							
a) enbart hjälp till uppehållet	70	82	67	84	63	74	71
b) enbart sjukhusvård	3	—	4	0	2	1	2
c) enbart annan hjälp	11	4	13	3	13	5	9
d) sjukhusvård + hjälp till uppehållet	1	2	1	0	2	1	1
e) sjukhusvård + annan hjälp	2	1	2	0	1	0	1
f) hjälp till uppehållet + annan hjälp	12	10	12	13	18	18	14
g) alla tre hjälpformerna	1	1	1	0	1	1	1
<i>Hela riket</i>							
Antal hjälpfall	42 410	1 006	36 822	17 553	17 973	33 113	148 877
därav, i %, med							
a) enbart hjälp till uppehållet	61	77	63	80	58	69	65
b) enbart sjukhusvård	7	—	7	0	4	1	4
c) enbart annan hjälp	16	9	16	5	17	9	13
d) sjukhusvård + hjälp till uppehållet	1	1	1	0	2	1	1
e) sjukhusvård + annan hjälp	3	1	2	0	1	0	2
f) hjälp till uppehållet + annan hjälp	11	12	11	14	17	19	14
g) alla tre hjälpformerna	1	1	1	0	1	1	1

fattigvårdslagen såtillvida, att kombinationen med annan hjälp ökat kraftigt, medan totala andelen familjer som fått hjälp till uppehållet i stort sett var oförändrad. Liksom tidigare har hemunderstöd även under 1957 varit vanligare i städerna än på landsbygden. Sådan hjälp hade sålunda lämnats till 87 % av samtliga hjälpfall i städerna (1956: 87 %) och till 71 % av samtliga fall på landsbygden (1956: 73 %). De familjer som fått enbart hjälp till uppehållet utgjorde i städerna 71 % och på landsbygden 56 %.

Hjälpen till uppehållet är som framgår av tabell H inom samtliga familjetyper den dominerande hjälpformen. Av naturliga skäl förekom dylik hjälp oftare till familjer med barn än till övriga familjer, oftast sålunda till ensamma kvinnor med barn (94 %). Minst ofta förekom hjälp till uppehållet bland ensamma män utan barn (74 %). Den större relativa frekvensen med hjälp till uppehållet bland städernas hjälptagare jämförd med landsbygdens är genomgående inom alla familjetyper.

	Antal hjälp- fall	därav, i %, med vård på sjukvårdsanstalt			
		enbart	i kombination med hjälp till uppehållet	annan hjälp bägge dessa former	till- hopa
Landsbygd.....	57 607	8	1	2	1
Städer.....	91 270	2	1	1	1
Hela riket.....	148 877	4	1	2	1
					8

Förekomsten av vård på sjukvårdsanstalt. Vård på sjukvårdsanstalt har kraftigt minskat i omfattning sedan tiden före sjukförsäkringsreformen. Sålunda lämnades t. ex. år 1954 dylik vård till 25 % av hela antalet hjälptagare. År 1957 omfattade denna hjälpform endast 8 % av samtliga hjälptagare. Fortfarande förekom sjukhusvård något oftare på landsbygden (12 %) än i städerna (5 %). Bland de olika familjetyperna var denna hjälpform vanligast bland ensamman utan barn (12 %), på landsbygden vanligare (21 %) än i städerna (7 %). Att denna hjälpform förekommer oftare hos familjer utan barn än bland barnfamiljer sammanhänger givetvis med att de förstnämnda i genomsnitt är äldre. I ovanstående tabell redovisas de hjälpfall som fått vård på sjukvårdsanstalt fördelade efter olika kombinationer med andra hjälpformer.

Förekomsten av annan hjälp. Frekvensen av annan hjälp, enbart eller i kombination med andra hjälpformer, redovisas i nedanstående sammanställning.

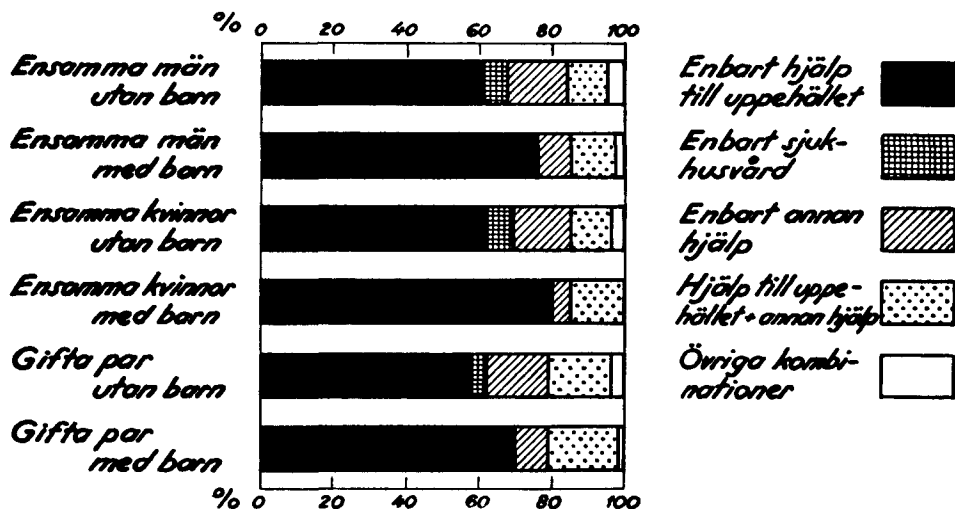
Det relativa antalet hjälpfall, i vilka hjälp av denna art lämnats var i hela riket 30 %, på landsbygden 35 % samt i

städerna 25 %. Dessa siffror innebär en rätt kraftig ökning i jämförelse med 1956. Det är framför allt annan hjälp i kombination med hjälp till uppehållet som ökat mycket kraftigt. Dessa fall omfattar numera 14 % av samtliga hjälpfall (1956: 8 %). De hjälpfall som fått annan hjälp enbart, uppgick till 13 % (1956: 11 %) och var mycket vanligare på landsbygden (19 %) än i städerna (9 %). Annan hjälp i kombination med sjukhusvård visar ungefär samma frekvens som ett år tidigare. Hjälpfen har i dessa fall i allmänhet bestått av utrustning för intagning på anstalter, utlägg för resor o. dyl. Sådan hjälp har lämnats till knappt 2 % av samtliga hjälpfall.

Förekomsten av borgenslån. En betydelsefull nyhet i sociallagstiftningen är införandet av borgensinstitutet. I praxis hade redan tidigare på sina håll förekommit, att en fattigvårdsstyrelse, i stället för att själv ställa medel till förfogande t. ex. för inköp av en större arbetsmaskin, tecknat borgen på ett lån som var avsett att användas för ändamålet. Detta förfaringsätt har nu lagfästas i den nya socialhjälpslagen. Sålunda må

	Antal hjälp- fall	därav, i %, med annan hjälp			
		enbart	i kombination med hjälp till uppehållet	sjukhus- vård	bägge dessa former
Landsbygd.....	57 607	19	13	2	1
Städer.....	91 270	9	14	1	1
Hela riket.....	148 877	13	14	2	1
					35
					25
					30

HJÄLPFALLENS FÖRDELNING PÅ OLIKA HJÄLPFORMER FÖR OLIKA FAMILJETYPER

kommunens fullmäktige medge att socialnämnden tecknar borgen på lån för lämpliga ändamål, och fastställa det sammanlagda högsta belopp intill vilket socialnämnden medges rätt att teckna sådan borgen. Själva det belopp på vilket borgen tecknas skall givetvis ej redovisas som kontant socialhjälp, utan det är först då en socialnämnd nödgas inlösa en borgensförbindelse, som dessa utgif-

ter av socialnämnden skall bokföras som understöd.

År 1957 var det första år som borgenstecknandet förekommit och har ännu inte blivit av någon större omfattning. Sammanlagt har borgenslån lämnats i 696 fall, dvs. i 0,5 % av samtliga fall. Av dessa hade 466 fått borgenslån i kombination med annan hjälpform och 230 borgenslån enbart.

V. Hjälp till uppehållet

Antal hjälpfall. Hela antalet familjer som under 1957 av socialnämnderna lämnats hjälp till uppehållet, antingen kontant eller in natura, uppgick till 120 200, varav på landsbygden 41 300 och i stä-

derna 78 900. Detta innebär en ökning sedan föregående år med inemot 8 000 fall, dvs. 7 %. Ökningen var i städerna cirka 10 % och på landsbygden omkring 2 %. Förändringarna inom olika delar

av riket framgår av tabell 1. Vissa skillnader kan konstateras i jämförelse med tabell A (sid. 15), där totala antalet hjälpfall redovisats. Antalet fall med hjälp till uppehållet har ökat något mindre än hela antalet hjälpfall. Undantag härifrån utgör Södra Götalands landsbygd (dvs. landskapen Skåne, Blekinge och Halland), där ökningen av fallen med hjälp till uppehållet uppgår till 10 %, totalantalet fall till blott 2 %. Även Övre Norrland har något kraftigare uppgång av antalet fall med hjälp till uppehållet än hela antalet fall. Bland städerna gäller detta även för Malmö stad. Barnfamiljerna har bland hemunderstödsfallen ökat med 9 %, de barnlösa familjerna med knappt 6 %.

Fördelningen av de familjer som fått hjälp till uppehållet efter olika familjetyper, vilken återges i efterföljande tablå, ger vid handen att vissa smärre skillnader i jämförelse med hela antalet fall föreligger.

Ensamma män utan barn omfattar sålunda i sistnämnda fallet 28 % av samtliga, bland fallen med hjälp till uppehållet 26 %. Gifta par med barn förekommer något oftare i den förstnämnda gruppen (25 %) än bland samtliga hjälpfall (22 %), liksom fallet är för ensamma kvinnor med barn (14 respektive 12 %). På landsbygden konstateras den största skillnaden för ensamma män utan barn, vilka omfattade 24 % av samtliga

Tab. I. Antal fall som fått hjälp till uppehållet inom olika riksområden

	Antal hjälpta familjer		Förändring sedan 1956 i %
	1956	1957	
<i>Landsbygd</i>	40 485	41 340	+ 2,1
Mälardalen	7 385	7 445	+ 0,8
Östra Götaland ...	5 610	5 610	± 0
Södra Götaland ...	4 885	5 370	+ 9,9
Bohuslän o. Västergötland	5 665	5 705	+ 0,7
<i>Dalarna o. nedre Norrland</i>	10 880	10 650	— 2,1
Övre Norrland	6 060	6 560	+ 8,3
<i>Städer</i>	71 830	78 852	+ 9,8
Stockholm	24 335	27 212	+ 11,8
Göteborg	8 860	11 240	+ 26,9
Malmö	4 440	5 000	+ 12,6
Städer med 30 000—100 000 inv.	13 960	14 885	+ 6,6
Städer med 10 000—50 000 inv.	16 200	16 470	+ 1,7
Städer med under 10 000 inv.	4 035	4 045	+ 0,2
<i>Hela riket</i>	112 315	120 192	+ 7,0
därav familjer med barn	43 005	47 018	+ 9,3
utan barn	69 265	73 174	+ 5,6

hjälpfall, men 19 % av fallen med hjälp till uppehållet.

De till uppehållet hjälpta familjernas fördelning efter familjeföreståndarens ålder framgår av tabell K. På det hela taget skiljer sig inte heller åldersfördelningen i någon mer väsentlig grad från densamma inom hela socialhjälpsskiktet, som den framgår av tabell E.

De personer som fått hjälp till uppe-

	Antal fall som fått hjälp till uppehållet	därav, i %, ensamma män utan barn	tillhörande familjetypen		gifta par utan barn	med barn
			ensamma män med barn	ensamma kvinnor med barn		
Landsbygd	41 340	19	1	25	11	30
Städer	78 852	30	1	22	15	22
Hela riket	120 192	26	1	23	14	25
D:o 1956	112 315	24	1	24	13	25

hället är i genomsnitt något yngre än samtliga hjälpfall. Detta gäller främst i fråga om ensamman män utan barn och ensamman kvinnor utan barn. Av samtliga hjälpfall på landsbygden är bland den förstnämnda gruppen 48 % under 50 år, av fallen med hjälp till uppehållet 45 %. Bland ensamman kvinnor utan barn var motsvarande siffror 20 % respektive 15 %. De gifta paren utan barn är något äldre bland samtliga fall (41 % är över 66 år), än bland fallen med hjälp till uppehållet (36 %).

I städerna är dessa skillnader mindre. Ensamman kvinnor utan barn är något äldre bland samtliga hjälpfall (26 % över 66 år) än bland fallen med hjälp till uppehållet (22 %). Detta gäller även gifta par utan barn (30 % respektive 25 %).

Familjerna som fått hjälp till uppehållet är i jämförelse med 1956 något yngre. Detta gäller såväl på landsbygden som i städerna. Jämförelsen framgår av denna tabell.

	Antal fall i % i vidstående ålder					
	Landsbygd		Städer		Hela riket	
	1956	1957	1956	1957	1956	1957
16-29 år	10	11	16	17	14	15
30-39 "	16	16	21	22	19	20
40-49 "	18	19	20	21	19	20
50-59 "	20	20	17	18	18	18
60-66 "	14	14	13	12	13	13
67-74 "	11	10	8	7	9	8
75- "	11	9	5	4	7	6

Antal hjälpta personer. Hela antalet personer som erhållit hjälp till uppehållet av socialnämnden utgjorde år 1957 269 700. Tabell L utvisar antalet vuxna män, kvinnor och barn som fått hjälp till uppehållet, totalt och i procent av samtliga hjälpta personer. Den relativa andelen personer som fått hjälp till uppehållet är högre i städerna (90 %) än på landsbygden (78 %). Denna differens

är ungefär lika stor bland män, kvinnor och minderåriga barn.

I jämförelse med 1956 har antal hjälpta män ökat med 5 600 (8 %), antal kvinnor med 3 900 (inmot 5 %) samt antal barn under 16 år med 11 300 (12 %) samt följaktligen samtliga personer med 20 800 (8 %).

Hjälpens varaktighet. Från socialnämnderna efterfrågas det antal kalendermånader under vilka hjälp till uppehållet av något slag lämnats till de redovisade familjerna. Denna redovisningsmetod har valts för att på ett enkelt sätt få en ungefärlig uppfattning om hjälpens varaktighet.

Hjälpfallen kan grovt uppdelas i två huvudgrupper, dels varaktiga (dvs. sådana som i stort sett varat hela året) och dels tillfälliga (sådana med hjälp under en eller ett par månader). Emellertid erbjuder det rätt stora svårigheter att inom ramen för en årsredovisning tillfredsställande göra en sådan avgränsning, framför allt därför att hjälpen många gånger kan vara utsträckt över flera år eller visserligen årligen återkommande men med avbrott av varierande längd.

För att få en ungefärlig uppfattning om hjälptiden anges det antal kalendermånader under vilka de hjälpta familjerna erhållit hjälp till uppehållet av något slag. Av dessa grupper kan i första hand 12-månadersfallen betraktas som varaktiga, men även ett antal av de fall som fått hjälp under kortare tid måste räknas som varaktiga, bl. a. på grund av omsättningen. Hjälpstider på några få månader kan nämligen ibland utgöra början eller slutet av betydligt längre perioder, som sträcker sig över ett årsskifte.

Tab. K. Familjer som fått hjälp till uppehållet, fördelade efter familjeföreståndarens ålder

	Ensamma män		Ensamma kvinnor		Gifta par		Samtliga familjer
	utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn	
Landsbygd							
Antal fall	7 910	270	10 160	4 685	5 890	12 425	41 340
därav, i %, där familjeföreståndaren var i åldern							
—15 år	0	—	0	0	—	—	0
16—29 ,	20	9	5	21	3	12	11
30—39 ,	12	19	3	31	3	30	16
40—49 ,	13	30	7	29	8	33	19
50—59 ,	17	35	22	17	22	19	20
60—66 ,	13	2	25	1	27	4	14
67—74 ,	11	6	18	1	21	2	10
75— ,	13	—	19	0	15	0	9
Städer							
Antal fall	23 480	530	17 680	11 895	8 055	17 210	78 850
därav, i %, där familjeföreståndaren var i åldern							
—15 år	0	—	0	0	—	—	0
16—29 ,	22	7	10	27	5	19	17
30—39 ,	19	36	7	34	7	38	22
40—49 ,	20	29	12	29	14	28	21
50—59 ,	19	20	23	9	27	12	18
60—66 ,	10	6	26	1	22	2	12
67—74 ,	7	2	14	0	17	1	7
75— ,	3	—	8	—	8	0	4
Hela riket							
Antal fall	31 390	800	27 840	16 580	13 945	29 635	120 190
därav, i %, där familjeföreståndaren var i åldern							
—15 år	0	—	0	0	—	—	0
16—29 ,	21	8	8	25	4	16	15
30—39 ,	17	30	6	33	6	35	20
40—49 ,	18	29	10	29	11	30	20
50—59 ,	18	25	23	11	25	15	18
60—66 ,	11	5	26	1	24	3	13
67—74 ,	8	3	15	0	19	1	8
75— ,	6	—	12	0	11	0	6

Tab. L. Antal personer som fått hjälp till uppehållet, totalt och i procent av samtliga personer med socialhjälp

	Antal personer som fått hjälp till uppehållet						
	Totalt				I % av samtliga redovisade personer		
	Vuxna		Barn	Samtliga	Vuxna		Barn
	män	kvinnor			män	kvinnor	
Landsbygd	26 495	33 160	44 640	104 295	70	76	86
Städer.....	49 275	54 840	61 830	165 445	87	89	95
Hela riket	75 770	88 000	105 970	269 740	80	83	91
D:o 1956	70 125	84 115	94 665	248 905	82	85	93

Tab. M. Familjer som fått hjälp till uppehållet, fördelade efter antalet kalendermånader under vilka dylik hjälp utgått samt familjeföreståndarens ålder

	Samtliga hjälpfall	därav, i %, med hjälp under nedanstående antal kalendermånader							Antal månader i medeltal
		1	2—3	4—5	6—7	8—9	10—11	12	
<i>Landsbygd</i>									
Antal hjälpfall	41 340	27	20	10	8	5	3	27	5,7
därav med familjeföreståndaren i nedanstående ålder									
—15 år	40	..	..	—	—	—	—	..	..
16—29 ,	4 750	38	29	10	9	4	2	9	3,7
30—39 ,	6 690	30	23	13	7	5	3	19	4,9
40—49 ,	7 790	26	21	11	8	5	3	27	5,7
50—59 ,	8 170	23	18	11	7	6	4	32	6,3
60—66 ,	5 775	21	16	8	8	4	4	39	6,8
67—74 ,	4 240	28	17	11	9	5	2	29	5,9
75— ,	3 885	26	18	8	8	5	3	32	6,1
<i>Städer</i>									
Antal hjälpfall	78 850	31	25	12	8	5	5	15	4,6
därav med familjeföreståndaren i nedanstående ålder									
—15 år	95	(54)	..	..	..	—	—	..	(2,7)
16—29 ,	13 785	40	29	11	7	4	3	5	3,3
30—39 ,	17 145	32	26	13	8	6	5	11	4,3
40—49 ,	16 350	30	25	12	8	5	5	15	4,7
50—59 ,	13 920	25	23	13	8	7	5	19	5,2
60—66 ,	9 235	21	19	10	8	7	7	29	6,4
67—74 ,	5 590	36	22	11	7	3	5	14	4,4
75— ,	2 730	40	22	9	5	3	3	18	4,4
<i>Hela riket</i>									
Antal hjälpfall	120 190	30	23	11	8	5	4	19	5,0
därav med familjeföreståndaren i nedanstående ålder									
—15 år	135	45	23	4	4	—	—	25	4,3
16—29 ,	18 535	40	29	10	8	4	3	6	3,4
30—39 ,	23 835	31	26	13	8	6	4	13	4,5
40—49 ,	24 140	29	24	12	8	5	4	19	5,0
50—59 ,	22 090	24	21	12	8	6	5	24	5,6
60—66 ,	15 010	21	18	9	8	5	6	32	6,5
67—74 ,	9 830	33	20	11	8	4	4	21	5,0
75— ,	6 615	31	20	8	7	5	3	26	5,4

Hjälpfallens fördelning efter hjälpens varaktighet på landsbygd och i städer samt efter familjeföreståndarens ålder framgår av tabell M. Den vanligaste understödstiden var på landsbygden såväl 12 månader som 1 månad (vardera av dessa grupper omfattade 27 % av fallen), medan i städerna de tillfälliga fallen dominerar. Här har nämligen 31 % av alla hjälpfall haft hjälp under en månad och

56 % under högst tre månader. De kortvariga hjälpfallen synes vara koncentrerade till såväl de yngsta som de äldsta åldrarna. Av de fall där familjeföreståndaren är under 30 år, är således över 40 % av tillfällig natur, dvs. med en varaktighet av högst en månad, av fallen i åldern 50—66 år gäller detta drygt 20 % och av fallen över 66 år 32 %. Denna tendens är genomgående såväl på lands-

Tab. N. Familjer som fått hjälp till uppehållet fördelade efter familjetyp samt det antal kalendermånader som dylik hjälp lämnats

	Samtliga hjälpfall	därav, i %, med hjälp under nedanstående antal kalendermånader						
		1	2—3	4—5	6—7	8—9	10—11	12
<i>Landsbygd</i>								
Antal hjälpfall	41 340	27	20	10	8	5	3	27
därav								
ensamma män utan barn	7 910	38	21	9	7	4	3	17
» » med »	270	(22)	(26)	..	..	..	..	..
» kvinnor utan »	10 160	21	17	9	8	5	3	37
» » med »	4 685	18	19	10	7	5	5	36
gifta par utan »	5 890	25	19	10	9	5	3	29
» » med »	12 425	28	23	13	8	5	3	20
<i>Städer</i>								
Antal hjälpfall	78 850	31	25	12	8	5	5	15
därav								
ensamma män utan barn	23 480	42	28	11	6	4	2	6
» » med »	530	44	25	(10)	..	..	..	..
» kvinnor utan »	17 680	26	19	11	7	5	6	25
» » med »	11 895	23	21	12	9	6	6	23
gifta par utan »	8 055	30	26	12	8	6	5	14
» » med »	17 210	28	27	13	9	6	5	11
<i>Hela riket</i>								
Antal hjälpfall	120 190	30	23	11	8	5	4	19
därav								
ensamma män utan barn	31 390	41	26	11	6	4	3	9
» » med »	800	37	25	(10)	(8)	..	..	15
» kvinnor utan »	27 840	24	19	10	7	5	5	30
» » med »	16 580	21	20	11	9	6	6	27
gifta par utan »	13 945	28	23	11	9	6	4	20
» » med »	29 635	28	26	13	9	6	4	15

bygden som i städerna. Hur hjälpfallen inom olika åldrar fördelar sig efter varaktigheten framgår även av diagrammet på sid. 35.

Skilnaden mellan olika familjetyper med avseende på den tid som hjälpen varat, framgår av efterföljande tablå, där hjälpens genomsnittliga varaktighet redovisas. Såväl i städerna som på landsbygden har ensamma kvinnor den längsta genomsnittliga understöd tiden.

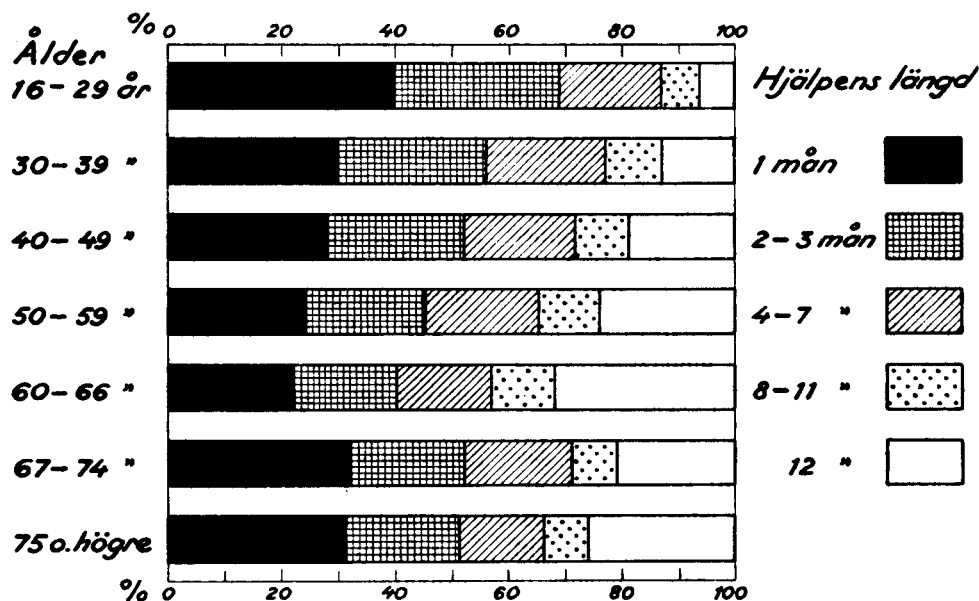
I jämförelse med 1956 har den genomsnittliga varaktigheten av hjälpen till uppehållet minskat något, på landsbygden från 5,8 till 5,7 månader, i städerna

från 4,8 till 4,6 månader samt i hela riket från 5,2 till 5,0 månader.

Hur varaktigheten av hjälpen till uppehållet fördelar sig inom olika familjetyper framgår av tabell N. Anmärkningsvärt

	Antal kalendermånader, som hjälpen till uppehållet varat		
	Landsbygd	Städer	Hela riket
Ensamma män			
utan barn	4,4	3,3	3,6
med »	5,6	3,5	4,2
Ensamma kvinnor			
utan barn	6,7	5,8	6,1
med »	6,8	5,8	6,1
Giftna par utan barn	6,0	4,6	5,2
» » med »	5,1	4,5	4,7
Samtliga familjer	5,7	4,6	5,0

VARAKTIGHETEN AV FALLEN MED HJÄLP TILL UPPEHÄLLET INOM OLIKA ÅLDRAR

är, att relativt många, inemot två tredjedelar, av fallen bland ensamma män har varat i högst tre månader. För de ensamma kvinnorna redovisas i större utsträckning långvariga hjälpfall, för omkring 30 % hela året. Dessa tendenser är genomgående på såväl landsbygden som i städerna. De varaktiga fallen är betydligt vanligare på landsbygden än i städerna och detta gäller samtliga familjetyper.

Värdet av hjälpen till uppehållet. För socialhjälp till uppehållet utbetalade socialnämnderna i hela riket 97,2 milj. kr, vilket är cirka 14 % mer än under 1956. På landsbygden var värdet 29,6 milj. kr (1956: 26,2) och i städerna 67,6 milj. kr (1956: 59,0).

Det genomsnittliga värdet per hjälp-

fall och understödsmanad uppgick till 162 kr mot 147 kr föregående år. Genomsnittsbeloppet var i städerna 185 kr (171 kr) och på landsbygden 126 kr (111 kr). De genomsnittliga beloppen för olika typer av familjer på landsbygden och i städerna framgår av tabell O. Skillnaden i medelbelopp mellan landsbygd och städer är, liksom tidigare år, rätt stor, även om en viss utjämning skett genom att ökningen under de senaste åren varit något kraftigare på landsbygden. Framhållas må dock att i de redovisade beloppen ingår det uppskattade värdet av naturaförmåner. Visserligen har troligen omfattningen av socialnämndernas hjälp in natura minskat, men förekommer fortfarande speciellt på landsbygden. Dessa förmåner

Tab. O. Värdet av hjälpen till uppehållet i kronor per månad för olika familjetyper

	Ensamma män		Ensamma kvinnor		Gifta par		Samtliga familjer
	utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn	
Landsbygd.....	88	134	83	155	98	195	126
Städer.....	137	216	156	233	151	246	185
Hela riket	121	179	127	209	125	223	162

torde ofta ha taxerats rätt lågt. Bl. a. av denna orsak är de redovisade medelbeloppen på landsbygden och i städerna inte fullt jämförbara. I 14 § socialhjäpslagen stadgas, att socialhjälp bör lämnas i form av kontant understöd, såvida inte hjälpbehovets art föranleder till annat eller att anledning finns att anta att dylikt understöd inte kommer till behörig användning. Rätt vanligt är t. ex. att socialnämnderna lämnar matanvisningar i stället för kontanta medel till mat. En hjälpsökande kan ävenledes få anvisning till inköp av kläder eller matvaror i en viss affär och hyra kan socialnämnden betala direkt till hyresvärden.

Inom samtliga familjetyper är det genomsnittliga hjälpbeloppet högre i städerna än på landsbygden, vilket framgår av tabell O. Således är genomsnittsbeloppen 47 % högre i städerna än på landsbygden. Störst är denna differens bland ensamma kvinnor utan barn med

88 % högre genomsnittsbelopp i städerna än på landsbygden, medan den minsta skillnaden föreligger för gifta par med barn, med 26 %.

För olika familjetyper ligger understödsbeloppen på rätt olika nivå. Äkta makar har i genomsnitt fått något högre bidrag än övriga, vilket givetvis sammanhänger med deras större försörjningsbörd. Hjälpens storlek är mycket skiftande från fall till fall, vilket ligger i socialhjälpens natur av fri behovsprövning.

Det bör observeras att de här redovisade beloppen på intet sätt utgör något exakt mått på vad de hjälpta familjerna har att leva av. Socialhjälp är ju i många fall endast ett tillskott till en familjs övriga inkomster. I många fall redovisas t. ex. rätt låga utgifter för bostad, genom att familjen äger ett eget hem eller bor hos anhöriga eller i bostäder som till reducerad hyra upplåtes av arbetsgivare.

VI. Vård på sjukvårdsanstalt

Antal vårdtagare m. m. Antal hjälptagare som på socialnämndens bekostnad erhållit vård på sjukhus uppgick år 1957 till 11 670. Deras fördelning på män, kvinnor och barn samt på olika lokala områden framgår av tabell P, i vilken även förändringarna sedan föregående år redovisas. Antalet av socialhjälpn understödda vårdtagare på sjukvårdsanstalt har, som tidigare nämnts, sedan 1955 års sjukförsäkringsreform sjunkit mycket kraftigt, och denna nedgång har fortsatt även 1957, då antalet fall var 11 % lägre än 1956. Sedan 1954, året före sjukförsäkringsreformen, har antalet dylika personer minskat med cirka 70 %.

Nedgången sedan 1956 har varit större på landsbygden (14 %) än i städerna (8 %). Särskilt stark minskning redovisas av Malmö och Göteborg med respektive 57 och 39 %, samt av Övre Norrlands landsbygd med 25 %.

De manliga vårdtagarna var något fler

än de kvinnliga såväl på landsbygden (56 respektive 42 %) som i städerna (54 respektive 45 %). Andelen barn uppgick i hela riket endast till 2 % (1956: 2 %).

Det är barnen som visar den största nedgången sedan tiden före sjukförsäkringsreformen. För att få en överblick av denna reforms verkningar på den del av socialhjälpsskientelet som vårdats på sjukvårdsanstalt, lämnas i nedanstående tablå en översikt av antalet vårdtagare åren 1954—1957 samt den relativa förändringen mellan 1954 och 1957.

De familjer som under 1957 erhållit socialnämndens hjälp till vård på sjukvårdsanstalt för någon familjemedlem fördelar sig efter olika familjetyper på sätt som framgår av sammanställningen överst på sid. 38. Denna fördelning skiljer sig från motsvarande för samtliga socialhjälpfall främst därigenom att ensamma män utan barn som lämnats sjukvård är avsevärt större (43 %) än denna

	Antal vårdtagare på sjukvårdsanstalt				Förändring i % 1954—1957
	1954	1955	1956	1957	
Landsbygd					
män	10 250	5 720	4 420	3 855	— 62,4
kvinnor	8 310	4 485	3 410	2 890	— 65,2
barn	700	290	165	160	— 77,1
Städer					
män	9 845	3 540	2 690	2 580	— 73,8
kvinnor	7 820	3 190	2 395	2 120	— 72,9
barn	1 395	140	95	65	— 95,3
Hela riket					
män	20 095	9 260	7 110	6 435	— 68,0
kvinnor	16 130	7 675	5 805	5 010	— 68,9
barn	2 095	430	260	225	— 89,3
Samtliga personer	38 320	17 365	13 175	11 670	— 69,5

	Antal fall som fått vård på sjukhus	därav, i %, tillhörande familjetypen					
		ensamma utan barn	män med barn	ensamma utan barn	kvinnor med barn	gifta par utan barn	med barn
Landsbygd	6 870	45	—	33	1	12	8
Städer	4 750	41	0	36	2	11	10
Hela riket	11 620	43	0	34	2	12	9
D:o 1956	13 100	43	0	34	2	11	9

familjetyps andel av samtliga hjälpfall (28 %). Detta gäller även ensamma kvinnor utan barn, där motsvarande siffror är 34 % respektive 25 %. Däremot redovisas för familjetypen gifta par med barn betydligt lägre andel i sjukvårdsklientelet (9 %), än bland samtliga socialhjälpfall (22 %). Det är framför allt föräldrarnas sjukdom, som föranlett barnfamiljerna att anlita socialhjälp. Jämfört med 1956 föreligger ingen som helst skillnad.

Vårdfallens fördelning efter familjeföreståndarens ålder redovisas i nedanstående tablå.

Före sjukförsäkringsreformen kunde man konstatera en rätt stark överrepresentation av de arbetsföra åldrarna bland dem som fått vård på sjukvårdsanstalt i jämförelse med hela hjälpklientelet. Denna har nu försvunnit och för 1957 redovisas en något lägre andel bland sjukvårdsfallen i åldrarna under 60 år (65 %), än bland samtliga hjälpfall (70 %). Liksom för hela hjälpklientelet är andelen åldringar bland sjukhusfallen något större på landsbygden än i städerna. Sålunda är på landsbygden 36 % över 60 år, medan motsvarande siffra i städerna är 32 %.

Antal vårddagar och vårdens värde.
Den genomsnittliga vårdtiden för samtliga på sjukvårdsanstalt intagna hjälpstagare uppgick till 212 dagar (på landsbygden 239 dagar, i städerna 173 dagar). Detta innebär inga större förändringar i jämförelse med 1956. Sedan tiden före sjukförsäkringsreformen har dock en kraftig ökning av den genomsnittliga vårdtiden skett, genom att de kortvariga fallen i stor utsträckning föll bort ur detta klientel då den allmänna sjukförsäkringen infördes.

Det klientel som av socialnämnderna fått vård på sjukvårdsanstalt är mycket ojämnt fördelat i fråga om vårdtidens längd. Liksom i fråga om dem som fått hjälp till uppehållet, kan vårdtagarna i stort sett uppdelas i två kategorier, dels tillfälliga, dels varaktiga vårdfall. Som ovan nämnts utgör de tillfälliga fallen inte så stor andel av samtliga numera som tidigare. Exakt en tredjedel av samtliga hade erhållit vård under kortare tid än tre månader, medan 41 % hade vistats på sjukvårdsanstalt under hela året.

Från socialnämnderna efterfrågades vem eller vilka i den hjälpta familjen som fått vård på sjukhus. Då det endast i ett fåtal fall förekommit att flera per-

	Antal fall som fått vård på sjukhus	därav, i %, där familjeföreståndaren var i åldern							
		— 15 år	16— 29 år	30— 39 år	40— 49 år	50— 59 år	60— 66 år	67— 74 år	75— år
Landsbygd.....	6 870	0	11	15	18	21	13	13	10
Städer.....	4 750	0	14	16	21	18	10	11	11
Hela riket.....	11 620	0	12	15	19	19	12	12	11
D:o 1956	13 100	0	13	15	18	20	12	11	11

	Antal ensamma vårdtagare som fått vård på sjukhus	därav, i %, med en vårdtid av nedanstående antal dagar					Medel- tal vård- dagar
		1—	90—	180—	270—	360—	
		89	179	269	359		
Landsbygd.....	6 840	25	11	7	7	50	239
Städer.....	4 735	45	12	6	8	30	173
Hela riket.....	11 575	33	12	7	7	41	212
D:o 1956.....	13 025	29	12	7	7	45	225

soner i en familj fått sådan hjälp, redovisas i ovanstående tablå endast ensamma vårdtagare.

Det råder en stark skillnad mellan sjukvårdsfallens genomsnittliga varaktighet på landsbygden och i städerna. De långvariga fallen omfattar på landsbygden hälften av samtliga hithörande fall, i städerna blott 30 %. Sedan 1956 har de varaktiga fallen minskat något, från 45 till 41 % av samtliga. Denna nedgång har varit något starkare i städerna. De kortvariga fallen (under tre månader) har däremot ökat sedan föregående år från 29 till 33 % av samtliga hjälpfall med sjukhusvård.

Det totala värdet av den hjälp som

socialnämnderna bekostade för vård på sjukvårdsanstalt uppgick till 12,2 milj. kr, vilket innebär en minskning med 1,3 milj. kr (10 %) i jämförelse med 1956. På landsbygden var kostnaden 7,4 milj. kr, mot 8,6 ett år tidigare och i städerna 4,9 milj. kr (=).

I allmänhet är kostnaderna beräknade med utgångspunkt från de låga avgifter som socialnämnderna erlägger till läns-lasarett eller andra allmänna sjukvårds-inrättningar, t. ex. sinnessjuk- eller kronikersjukhus. Den genomsnittliga kostnaden per vård dag uppgick år 1957 till 4,95 kr; detta innebär en ökning sedan föregående år, då genomsnittskostnaden var 4,60 kr med 7,6 %.

Tab. P. Antal vårdtagare på sjukvårdsanstalt fördelade på män, kvinnor och barn inom olika riksområden

	Vårdtagare				Förändring sedan 1956	
	Antal	därav, i %,			antal	i %
		män	kvinnor	barn		
<i>Landsbygd</i>	6 905	56	42	2	— 1 090	— 13,6
Mälarlän	1 080	57	39	4	— 335	— 23,7
Östra Götaland	1 260	55	42	3	— 140	— 10,0
Södra Götaland	945	56	43	1	— 60	— 6,0
Bohuslän o. Vänerlän	1 620	56	43	2	— 140	— 8,0
Dalarna o. nedre Norrland	1 445	59	38	3	— 230	— 13,7
Övre Norrland	555	49	51	1	— 185	— 25,0
<i>Städer</i>	4 765	54	45	1	— 414	— 8,0
Stockholm	1 055	47	51	2	— 44	— 4,0
Göteborg	220	82	16	2	— 140	— 38,9
Malmö	230	37	59	4	— 310	— 57,4
Städer med 30 000—100 000 inv...	1 130	54	45	1	+ 35	+ 3,2
Städer med 10 000—30 000 inv. ..	1 500	57	42	1	+ 50	+ 3,4
Städer med under 10 000 inv.....	630	56	44	—	— 5	— 0,8
<i>Hela riket</i>	11 670	55	43	2	— 1 505	— 11,4
D:o 1956	13 175	54	44	2	—	—

VII. Annan hjälp

Antal hjälpfall. Antal hjälpfall som under 1957 åtnjöt hjälp av socialnämnden i annan form än till uppehållet eller sjukhusvård, var inalles 43 680, varav 20 565 i landskommunerna och 23 115 i städerna. Detta innebär en kraftig ökning sedan 1956 (med 54 %), då totalt 28 300 fall redovisades. På landsbygden var ökningen 14 100 fall (46 %) och i städerna 14 200 (63 %).

En del av denna ökning hänför sig till ändrade redovisningsprinciper i samband med omläggningen av socialhjälpstatistiken. Så har t. ex. hjälp till läkarvård i hemmet och till medicin nu förts under annan hjälp, medan sådan hjälp tidigare räknats som hemunderstöd.

Dessa hjälpfalls fördelning efter familjetyp samt om hjälpen utgått enbart eller i kombination med sjukhusvård eller hjälp till uppehållet framgår av tabell Q.

Bland samtliga hjälpfall med annan hjälp har de gifta paren, såväl de barnlösa som barnfamiljerna, ökat sin relativa andel något sedan föregående år, medan andelen ensamma män och ensamma kvinnor utan barn minskat. Några mer betydande skillnader gentemot fördelningen av samtliga hjälpfall förekommer inte. Ensamma kvinnor med barn är något färre och gifta par utan barn något fler bland dem som fått annan hjälp än bland samtliga hjälptagare.

Tab. Q. Antal hjälpfall med annan hjälp inom olika familjetyper samt hjälpens genomsnittliga värde

	Antal fall	därav, i %, tillhörande familjetypen						Hjälpens värde per fall och år ¹
		ensamma män		ensamma kvinnor		gifta par		
		utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn	
<i>Enbart annan hjälp</i>								
Landsbygd.....	11 080	33	1	28	5	17	18	264
Städer.....	8 565	37	0	33	4	15	12	234
Hela riket	19 645	35	0	30	4	16	15	251
<i>Annan hjälp i kombination med hjälp till uppehållet eller sjukhusvistelse</i>								
Landsbygd.....	9 485	23	1	20	10	16	32	264
Städer.....	14 550	28	1	23	11	13	25	162
Hela riket	24 035	26	1	22	10	14	27	203
<i>Samtliga hjälpfall</i>								
Landsbygd.....	20 565	28	1	24	7	16	24	264
Städer.....	23 115	31	0	26	8	14	20	187
Hela riket	43 680	30	1	25	8	15	22	218
D:o 1956	28 300	32	1	29	7	12	19	248

¹ Utom Stockholms stad

Tab. R. Antal hjälptagare med annan hjälp fördelade på män, kvinnor och barn inom olika riksområden

	Hjälptagare med annan hjälp			
	Antal	därav, i %,		
		män	kvinnor	barn
<i>Landsbygd</i>	26 015	45	37	18
Mälardalen	4 890	44	42	14
Östra Götaland	3 290	46	36	19
Södra Götaland	3 460	39	34	27
Bohuslän och Västergötland	3 775	49	36	15
Dalarna och nedre Norrland	7 350	43	39	18
Övre Norrland	3 250	52	32	17
<i>Städer</i>	27 185	47	41	12
Stockholm	1 470	43	45	13
Göteborg	675	81	19	—
Malmö	1 265	51	47	2
Städer med 30 000—100 000 inv.	9 515	46	44	10
Städer med 10 000—30 000 inv.	11 200	47	40	13
Städer med under 10 000 inv.	3 060	45	37	18
<i>Hela riket</i>	53 200	46	39	15

Antal personer som fått annan hjälp. I en del fall har annan hjälp utgått till mer än en person i samma familj. Antalet hjälpta personer uppgick till 53 200, varav på landsbygden 26 000 och i städerna 27 200. Detta gör på landsbygden 1,3 personer per hjälpfall, i städerna 1,2. Någon jämförelse med 1956 beträffande antalet hjälpta personer kan ej göras, då dessa uppgifter ej inhämtats för tidigare år. Hur de hjälpta personerna fördelar sig på män, kvinnor och barn inom olika riksområden på landsbygden samt inom städer av olika storlek framgår av tabell R.

Fördelningen ger en helt annan bild än t. ex. i fråga om sjukhusvården, främst genom att den relativa andelen barn som fått annan hjälp utgör 15 %, men endast 2 % bland sjukhusfallen. Framför allt på landsbygden har rätt många barn kommit i åtnjutande av annan hjälp och speciellt i Södra Götaland (27 %). Den relativa andelen män utgjorde 46 % och kvinnor 39 %. Göteborg skiljer sig mar-

kant från övriga delar av riket genom att inte mindre än 81 % av alla hjälpta personer är män samt att inga barn har redovisats.

Hjälpens värde. Hela värdet av den hjälp som redovisats under rubriken annan hjälp, uppgick till 10,2 milj. kr, vilket innebär en ökning med 46 % i jämförelse med 1956. På landsbygden ökade kostnaderna från 4,2 till 5,4 milj. kr (29 %) och i städerna från 2,8 till 4,8 (71 %).

De genomsnittliga belopp som lämnats per hjälpfall redovisas i tabell Q. Beloppen är genomgående högre på landsbygden än i städerna. Särskilt stor är denna skillnad för de fall som haft annan hjälp i kombination med hjälp till uppehållet eller vård på sjukvårdsanstalt. Genomsnittsbeloppen för dessa fall är på landsbygden 264 kr och i städerna 162 kr. För samtliga hjälpfall med annan hjälp var medelbeloppet 251 kr då hjälpen lämnats enbart, och 203 kr då den

lämnats i kombination med annan hjälpform. Sedan föregående år har beträffande de fall som fått enbart annan hjälp genomsnittsbeloppet på landsbygden sjunkit med 7 %, medan det i stä-

derna stigit med 16 %. Beloppen för de fall där annan hjälp lämnats i kombination med annan hjälpform har sjunkit såväl på landsbygden (16 %), som i städerna (13 %).

VIII. Borgen på lån

Som tidigare framhållits, innehåller 1956 års socialhjälpsslag ett nytt slag av hjälp, nämligen i form av tecknad borgen på lån. Då det nu är första året denna hjälpform funnits, har den ännu inte fått någon större omfattning. Redovisningen har även på en del håll varit bristfällig. Några huvudsiffror om borgensinstitutets första år lämnas här nedan. En mera ingående analys får emellertid anstå till ett kommande år.

I nedanstående tablå redovisas antal fall som av socialnämnderna fått borgenslån, dels enbart, dels i kombination med annan hjälpform.

Det är mest gifta par med barn som fått borgenslån; 63 % av samtliga fall tillhör denna familjetyp. Genomsnittsbeloppet uppgår till 5 439 kr på landsbygden, 3 285 kr i städerna samt 4 709 kr i hela riket.

Av de lämnade borgenslånen avsåg 260, dvs. 37 % av samtliga, högre belopp än 5 000 kr och 135 belopp på mellan 3 000 och 5 000 kr. Lägre belopp än 1 000 kr hade lämnats i 100 fall; av dessa avsåg 85 belopp som understeg 500 kr.

	Antal fall enbart	Antal fall som fått borgenslån i kombination med annan hjälpform	Antal fall som fått borgenslån tillhopa	Borgenslå- nens värde, kr
Landsbygd.....	150	310	460	2 502 015
Städer.....	80	156	236	775 345
Hela riket	230	466	696	3 277 360

IX. Socialhjälpens totala värde

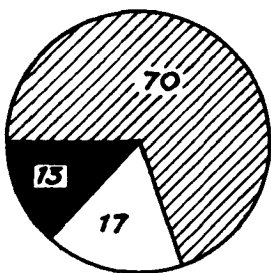
I det föregående har särskilda uppgifter redovisats om värdet av den socialhjälp som lämnats i form av hjälp till uppehållet, vård på sjukvårdsanstalt eller annan hjälp. En sammanfattning härav lämnas i vidstående tablå. De belopp för vilka socialnämnderna tecknat borgen på lån har icke medräknats.

Vårdens värde redovisas här brutto, vilket innebär att den ersättning som

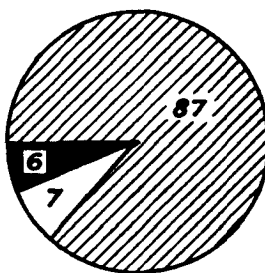
Vårdens värde i milj. kr	Hjälp till sjuk- uppe- hället	Vård på sjuk- vårds- anstalt	Annan hjälp	Samt- liga hjälp- former
Landsbygd.....	29,6	7,4	5,4	42,4
Städer.....	67,6	4,8	4,8	77,2
Hela riket 1957 ..	97,2	12,2	10,2	119,6
1956 ..	85,2	13,5	7,0	105,7
Vårdens värde i %				
Landsbygd.....	70	17	13	100
Städer.....	87	7	6	100
Hela riket 1957 ..	81	10	9	100
1956 ..	80	13	7	100

VÄRDET AV OLIKA FORMER AV SOCIALHJÄLP (i %)

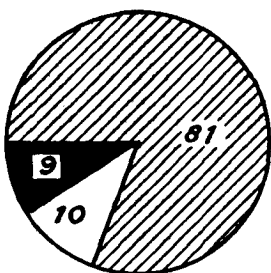
Landsbygd

Städer

Hela riket

Hjälp till uppehållet

Vård på sjukvårdsanstalt

Annan hjälp

kommunerna erhållit för lämnad vård ej har avdragits. Det kan antingen vara återbetald socialhjälp från hjälptagaren själv, t. ex. i form av folkpension som kommunens socialnämnd uppburit, eller från annat håll t. ex. landsting eller från andra kommuner.

Det totala värdet av den hjälp i olika former som lämnats av socialnämnderna under 1957 uppgick till 119,6 milj. kr, vilket sedan närmast föregående år innebär en ökning med 14 milj. kr (13,2 %). På landsbygden var uppgången 8,7 % och i städerna 15,9 %. Den relativa för-

delningen av totalkostnaden på olika hjälpformer har förändrats såtillvida sedan 1956, att socialnämndernas utgifter för vård på sjukvårdsanstalt minskat från att omfatta 13 % till 10 %. Den relativa andelen som gått till annan hjälp har ökat från 7 till 9 %.

Tabell S utvisar hur värdet av den socialhjälp som lämnats under 1957 fördelar sig på olika familjetyper. I genomsnitt uppgick hjälpens värde till 804 kr per fall, på landsbygden 736 kr och i städerna 846. Skillnaderna i medelbeloppen var dock rätt stora mellan olika fa-

Tab. S. Av socialnämnderna lämnad hjälp fördelad efter familjetyp och hjälpens beskaffenhet

	Hjälpens uppgivna värde i tusental kr				Medeltal per fall, kr
	hjälp till uppehållet	vård på sjukvårdsanstalt	annan hjälp	samtliga hjälpformer	
<i>Landsbygd</i>					
Ensamma män utan barn	3 081	3 737	1 419	8 237	585
, , med ,	204	—	28	232	579
, kvinnor utan barn	5 658	2 772	1 024	9 454	625
, , med ,	4 906	38	343	5 287	1 029
Gifta par utan barn	3 429	512	682	4 623	559
, , med ,	12 340	300	1 931	14 571	998
Samtliga hjälptagare	29 618	7 359	5 427	42 404	736
<i>Städer</i>					
Ensamma män utan barn	10 614	2 091	1 221	13 926	491
, , med ,	400	3	30	433	716
, kvinnor utan barn	15 966	2 224	1 028	19 218	886
, , med ,	16 062	34	377	16 473	1 327
Gifta par utan barn	5 648	318	702	6 668	688
, , med ,	18 886	200	1 435	20 521	1 109
Samtliga hjälptagare	67 576	4 870	4 793	77 239	846
<i>Hela riket</i>					
Ensamma män utan barn	13 695	5 828	2 640	22 163	523
, , med ,	604	3	58	665	661
, kvinnor utan barn	21 624	4 996	2 052	28 672	779
, , med ,	20 968	72	720	21 760	1 240
Gifta par utan barn	9 077	830	1 384	11 291	628
, , med ,	31 226	500	3 366	35 092	1 060
Samtliga hjälptagare	97 194	12 229	10 220	119 643	804

miljetyper. Största genomsnittsbeloppet har lämnats till ensamma kvinnor med barn vilka i genomsnitt fått 1 240 kr per hjälpfall. Den relativa fördelningen av

värdet av socialhjälpens på olika hjälpformer belyses även av diagrammet på sid. 43.

X. Ålderdomshemmen under 1957

För att få ett underlag för den omdaning som 1947 års ålderdomshemsreform syftade till, gjorde socialstyrelsen under våren 1950 en undersökning om förhållandena på de svenska ålderdomshemmen med utförliga uppgifter dels om anstalterna (deras ålder, platsantal, beläggning, driftskostnader m. m.), dels om pensionärerna (deras kön, ålder, hälsotillstånd, civilstånd, behov av vård på specialanstalter m. m.). Förhållandena vid ålderdomshemmen skulle, enligt den plan som framlades i samband med ovanstående undersökning, följas kontinuerligt. Sålunda insamlas i regel varje år vissa uppgifter om antalet hem, vårdplatser och vårdtagare samt dessutom ytterligare uppgifter av speciellt intresse. Den översikt av ålderdomshemmen under 1957 som här redovisas omfattar sålunda utöver dessa allmänna uppgifter, vissa siffror om hur läkarvården är ordnad på hemmen samt om biblioteksverksamheten. Några uppgifter om hemmens driftskostnader har ej insamlats för år 1957.¹

Antal ålderdomshem och platsutrymme. Den 31 december 1957 fanns 1 370 ålderdomshem som var i bruk. Av dessa låg 1 175 på landsbygden och 195 i städerna. I jämförelse med förhållandena ett år tidigare innebär detta en ökning med 12 hem. Antalet vårdplatser har ökat med 856; sålunda redovisas 40 168 vid slutet av år 1957 mot 39 312 ett år tidigare. Ålderdomshem, drivna av kommunalförbund, som tidigare speciellt förekom i län med många små kommuner, har nu i det närmaste försvunnit, sedan kommunerna efter 1952 års kommunreform bli-

vit större och förutsättningar skapats för att de skall kunna driva ålderdomshem i egen regi. För närvarande torde endast ett tjugotal ålderdomshem drivas av kommunalförbund.

Här måste också påpekas att fr. o. m. år 1951 en viss förändring i definitionen av begreppet ålderdomshem införts. De städer som inte deltar i landsting och som själva har att ombesörja sjukvård av allehanda slag, driver (med undantag för Göteborgs stad) sjukavdelningar för såväl sinnessjuka som kroniskt sjuka i anslutning till sina ålderdomshem eller separat, men i socialnämndens regi. Dessa avdelningar har före år 1951 alltid redovisats som ålderdomshem; numera medtas de ej i statistiken över ålderdomshemmen utan betraktas som självständiga sjukvårdsanstalter. Då man jämför uppgifter som avser 1950 eller tidigare år med uppgifter för innevarande redovisningsår, bör detta ihäggkommas.

I efterföljande sammanställning redovisas förändringarna i platsantalet för varje avdelningstyp sedan 1956.

	Antal platser		Förändring i %
	31/12 1956	31/12 1957	
Egentligt ålderdomshem...	34 318	35 101	+ 2,3
Sinnessjukavdelning.....	619	589	- 4,8
Kronikeravdelning	1 782	1 676	- 5,9
Annan sjukavdelning	2 593	2 802	+ 8,1
Samtliga	39 312	40 168	+ 2,2

Den sedan en del år pågående minskningen av antalet platser på specialavdelningarna för sinnessjuka och för kroniskt sjuka har fortsatt, medan platsantalet på de ordinärt till ålderdomshemmen hörande sjukavdelningarna ökat. Detta sammanhänger med att antalet specialavdelningar minskar, antingen genom att de läggs ned eller genom att de överförs till landstingen. Sålunda redovisades år

¹ Senaste uppgifter härom finns publicerade i publikationen Fattigvården 1956, sid. 58—64

Tab. T. Antal ålderdomshem inom olika storleksgrupper samt antal platser, länsvís

Län	Antal ålder- doms- hem	därav med nedanstående antal platser										Summa platser den 31/12 1957
		—10	11— 15	16— 20	21— 25	26— 30	31— 40	41— 50	51— 75	76— 100	101—	
Stockholms stad	10	1	—	1	—	—	—	—	1	1	6	3 127
Stockholms	77	3	19	21	8	5	11	4	2	1	3	2 117
Uppsala	34	2	6	11	5	4	3	—	1	1	1	1 014
Södermanlands	63	7	16	16	8	2	7	1	1	3	2	1 746
Östergötlands	88	7	26	19	19	3	5	2	2	2	3	2 328
Jönköpings	72	24	23	13	5	—	4	2	—	—	1	1 232
Kronobergs	52	7	14	12	8	4	5	1	—	—	1	1 102
Kalmar	72	6	13	17	11	11	9	2	1	1	1	1 764
Gotlands	9	1	1	1	1	1	3	—	1	—	—	260
Blekinge	26	—	1	5	9	4	3	1	2	—	1	833
Kristianstads	67	11	16	17	9	3	6	2	2	1	—	1 427
Malmöhus	94	6	27	22	15	8	4	2	3	2	5	2 765
Hallands	47	8	16	9	7	2	2	—	1	1	1	1 035
Göteborgs och Bohus..	66	5	23	13	6	—	9	1	2	4	3	2 541
Älvsborgs	96	16	24	21	7	11	9	4	2	1	1	2 210
Skaraborgs	81	8	34	7	14	5	6	1	4	2	—	1 782
Värmlands	74	4	21	15	6	6	11	6	2	3	—	1 938
Örebro	51	4	11	13	4	4	6	3	3	2	1	1 463
Västmanlands	49	7	11	11	3	3	3	6	3	—	2	1 344
Kopparbergs	42	1	6	5	7	8	5	3	6	1	—	1 387
Gävleborgs	42	1	4	5	6	2	12	—	7	4	1	1 660
Västernorrlands	60	2	10	12	5	7	8	4	7	3	2	2 146
Jämtlands	35	2	9	11	4	2	5	—	1	1	—	797
Västerbottens	35	2	3	5	1	6	6	7	4	1	—	1 222
Norrbottnens	28	—	2	7	5	3	3	2	6	—	—	928
Summa	1 370	135	336	289	173	104	145	54	64	35	35	40 168
Därav: landsbygd	1 175	128	321	264	155	97	126	43	34	7	—	25 434
städer ...	195	7	15	25	18	7	19	11	30	28	35	14 734

1951 ett antal av 31 ålderdomshem med sinnessjukavdelning, år 1956 hade antalet sjunkit till 19 och för år 1957 redovisas 17. År 1956 fanns kronikeravdelning på 79 ålderdomshem, nu redovisas 71 dylika hem. Denna tendens är influerad av 1947 års ålderdomshemsreform. På de nyanordnade hemmen förekommer inga specialavdelningar, utan en del hem är försedda med vanliga sjukavdelningar, som är avsedda för hemmets pensionärer vid akuta sjukdomsfall.

I tabell T redovisas antalet platser på ålderdomshemmen länsvís. Hemmen har här även fördelats efter storlek. Inom de olika länen kan vissa smärre förskjutningar mellan 1956 och 1957 konstateras. Den största relativa ökningen av platsantalet

redovisas av Östergötlands och av Norrbottens län med 8 %. En uppgång med 7 % redovisar Kopparbergs län. I några län har antalet minskat, dock inte i någon större omfattning.

Det genomsnittliga platsantalet per hem ökade mellan 1956 och 1957 från 28,9 till 29,3.

Antalet platser i enkelrum har även

	Antal plat- ser	därav i en- kelrum totalt i %
Egentligt ålderdomshem	35 101	13 139 37
Sinnessjukavdelning	589	94 16
Kronikeravdelning	1 676	175 10
Annan sjukavdelning ..	2 802	437 16
Samtliga	40 168	13 845 34
därav: landsbygd	25 434	9 040 36
städer	14 734	4 805 33

under 1957 fortsatt att öka, beroende på att i de nya hem som numera tillkommer en mycket stor del av platserna är enkelrum. Sålunda var antalet platser i enkelrum vid slutet av 1957 13 845 (34 % av samtliga). Ett år tidigare var antalet 12 250 (31 %). Antalet enkelrum är väsentligt lägre på specialavdelningarna än på de egentliga ålderdomshemmen, något som är helt naturligt, då de förstnämnda är sjukavdelningar. Platsantalet i enkelrum för de olika avdelningarna redovisas i vidstående tablå.

Den relativa andelen enkelrum i olika stora hem framgår av efterföljande sammanställning.

Antal platser per hem	Antal platser	därav i en- kelrum	
		totalt	i %
— 10	1 169	403	34
11— 15	4 457	1 144	26
16— 20	5 133	1 458	28
21— 25	3 984	1 354	34
26— 30	2 965	1 198	40
31— 40	5 108	2 175	43
41— 50	2 460	1 024	42
51— 75	3 982	1 689	42
76—100	3 029	1 289	43
101—	7 881	2 111	27

Det föreligger en rätt stark skillnad i den relativa andelen enkelrum mellan nyanordnade hem och äldre. Sålunda uppgick denna andel till 62 % på de hem som tillkommit efter 1947 års reform, men blott till omkring 20 % på hem byggda före 1925.

Hemmens ålder. Man kan skilja på två helt skilda grupper av ålderdomshem, de nya som tillkommit efter 1947 års reform samt övriga hem. De förstnämndas antal var vid utgången av år 1957 sammanlagt 281, medan de övriga till antalet var 1 089. Skillnaden i storlek är betydande; de 281 nya hemmen omfattade sålunda 12 189 platser (i genomsnitt 43 per hem), medan de äldre hemmen sammanlagt inrymde 27 979 vårdplatser (26 i genomsnitt). En översikt av antalet hem och antalet platser ävensom platsantalet i enkelrum i olika gamla ålderdomshem lämnas i nedanstående tablå.

Omkring 1/7 av ålderdomshemmen har varit i bruk sedan år 1900 eller tidigare. En livlig nybyggnad kännetecknade perioden 1926—1935; 419 av de ålderdomshem som var i bruk vid slutet av 1957 har nämligen byggts under denna period, vartill kommer rätt många hem som tillkommit då men nu är nedlagda. Anledningen till denna starka nybyggnad var en övergångsbestämmelse i fattigvårdslagen, enligt vilken kommunerna före den 1/1 1934 ålades att lösa sin ålderdomshemsfråga enligt bestämmelserna i 31 § samma lag. Då det framför allt var de mindre kommunerna som dröjt med att lösa frågan om sitt ålderdomshem är de hem som tillkom under denna period rätt små, i genomsnitt blott 21 platser.

År då hemmet togs i bruk	Antal hem		Antal platser		Antal platser i enkelrum	Medeltal platser per hem
	totalt	i %	totalt	i %		
—1900	197	14,4	6 248	15,6	1 292	32
1901—1910	160	11,7	4 317	10,7	728	27
1911—1920	167	12,2	3 904	9,7	870	23
1921—1925	94	6,9	2 849	7,1	568	30
1926—1930	194	14,1	5 041	12,6	1 440	26
1931—1935	225	16,4	4 023	10,0	1 000	18
1936—1946	52	3,8	1 597	4,0	414	31
1947—1957	281	20,5	12 189	30,3	7 533	43
Samtliga	1 370	100	40 168	100	13 845	29

Tab. U. Antal ålderdomshem länsvis vid slutet av år 1957 fördelade efter ålder

Län	Antal ålder- doms- hem	därav tagna i bruk år							
		—1900	1901— 1910	1911— 1920	1921— 1925	1926— 1930	1931— 1935	1936— 1946	1947— 1957
Stockholms stad	10	2	2	1	1	1	—	—	3
Stockholms	77	3	4	9	15	15	11	—	20
Uppsala	34	3	1	6	1	11	—	1	11
Södermanlands	63	18	10	7	6	11	5	2	4
Östergötlands	88	10	9	7	7	18	23	2	12
Jönköpings	72	13	3	9	7	9	16	4	11
Kronobergs	52	3	7	7	5	3	11	6	10
Kalmar	72	5	11	13	5	7	19	2	10
Gotlands	9	1	1	—	1	—	—	—	6
Blekinge	26	3	3	5	4	3	1	3	4
Kristianstads	67	11	9	10	2	10	8	1	16
Malmöhus	94	18	4	8	2	23	18	4	17
Hallands	47	11	17	2	—	3	3	1	10
Göteborgs och Bohus..	66	11	8	8	5	12	7	4	11
Älvsborgs	96	11	11	16	3	14	20	5	16
Skaraborgs	81	7	9	7	7	14	18	2	17
Värmlands	74	11	13	10	2	3	22	1	12
Örebro	51	17	6	6	3	4	6	—	9
Västmanlands	49	13	8	10	5	2	2	1	8
Kopparbergs	42	5	7	7	3	4	5	—	11
Gävleborgs	42	10	7	4	2	5	3	1	10
Västernorrlands	60	3	5	7	3	8	13	4	17
Jämtlands	35	3	4	8	2	3	6	—	9
Västerbottens	35	1	—	—	1	7	3	6	17
Norrbottnens	28	4	1	—	2	4	5	2	10
Summa	1 370	197	160	167	94	194	225	52	281
Därav: landsbygd	1 175	150	139	151	84	177	206	42	226
städer ...	195	47	21	16	10	17	19	10	55

I tabell U belyses ålderdomshemmens fördelning efter ålder inom olika län. Det största relativa antalet hem som tagits i bruk före 1901 redovisas av Örebro, Södermanlands, Hallands, Gävleborgs och Västmanlands län; i samtliga dessa har över 20 % av hemmen denna ålder. Det största relativa antalet nyanordnade hem finns i Gotlands län med 67 % samt i Västerbottens län med 49 %.

Emellertid är hemmens ålder inte enbart alltid ett kriterium på deras modernitet och kvalitet. Många äldre hem har genomgått omfattande ombyggnader och reparationer, som gett dem en standard jämförlig med nybyggda hem. Uppgifterna om ombyggnaderna visar att av de allra äldsta hemmen, de som tillkommit före 1901, 92 % senare varit föremål

för någon mer ingripande ombyggnad. Motsvarande siffra för de hem som tillkommit 1901—1910 är 83 %, för dem som byggts mellan 1911 och 1920 74 % samt för dem som byggts mellan 1921 och 1930 62 %. Antalet om- eller tillbyggda hem redovisas i tabell X.

Förekomsten av specialavdelningar. I anslutning till de egentliga ålderdomshemmen drivs i vissa fall specialavdelningar för sinnessjuka och för kroniskt sjuka. Dessutom finns vid en del ålderdomshem särskilda sjukavdelningar, som inte godkännts för vare sig landstingsgottgörelse eller statsbidrag. Dessa avdelningar utgör en synnerligen heterogen grupp; dels ingår här en del små avdelningar, huvudsakligen avsedda för att

Tab. V. Antal älderdomshem länsvis av olika typ

Län	Antal älderdomshem	därav antal hem		
		utan godkänd specialavdelning	med sinnessjukavdelning	med kronikeravdelning
Stockholms stad	10	9	—	1
Stockholms	77	75	—	2
Uppsala	34	32	1	2
Södermanlands	63	59	2	4
Östergötlands	88	85	1	2
Jönköpings	72	69	—	3
Kronobergs	52	49	—	3
Kalmar	72	67	—	5
Gotlands	9	8	—	1
Blekinge	26	22	—	4
Kristianstads	67	67	—	—
Malmöhus	94	89	3	4
Hallands	47	44	—	3
Göteborgs och Bohus	66	62	—	4
Älvsborgs	96	93	—	3
Skaraborgs	81	76	1	5
Värmlands	74	66	4	6
Örebro	51	47	2	3
Västmanlands	49	49	—	—
Kopparbergs	42	40	—	2
Gävleborgs	42	31	1	10
Västernorrlands	60	56	1	3
Jämtlands	35	34	1	1
Västerbottens	35	35	—	—
Norrbottnens	28	28	—	—
Summa	1 370	1 292	17	71
Därav: landsbygd	1 175	1 133	5	40
städer ...	195	159	12	31

Tab. X. Antal älderdomshem, fördelade efter ålder och platsantal

Antal platser per hem	Antal älderdomshem	därav tagna i bruk år							
		—1900	1901—1910	1911—1920	1921—1925	1926—1930	1931—1935	1936—1946	1947—1957
— 10	135	37	20	18	8	17	30	4	1
11— 15	336	46	38	59	35	60	81	10	7
16— 20	289	35	47	40	19	49	60	10	29
21— 25	173	22	17	16	13	27	21	8	49
26— 30	104	9	11	6	5	16	12	4	41
31— 40	145	16	12	12	6	13	15	4	67
41— 50	54	9	1	5	2	5	4	4	24
51— 75	64	8	4	6	4	3	2	4	33
76—100	35	7	4	3	1	—	—	1	19
101—	35	8	6	2	1	4	—	3	11
Summa	1 370	197	160	167	94	194	225	52	281
Därav om- eller tillbyggda	718	182	132	124	61	108	90	15	6

ge en möjlighet till isolering vid hastigt påkommande sjukdomsfall, dels ingår större avdelningar, vilka avgränsats från det övriga ålderdomshemmet.

Antalet hem med specialavdelningar har minskat, vilket redan framgått av uppgifterna om platsantalet på dessa avdelningar. Endast 17 ålderdomshem hade sinnessjukavdelning år 1957 och 71 hem kronikeravdelning. År 1956 var motsvarande siffror 19 respektive 79. På 72 hem fanns år 1957 en ordinärt till ålderdomshemmet hörande sjukavdelning.

Vissa skillnader i förekomsten av specialavdelningar kan märkas mellan olika län, vilket framgår av tabell V. Detta beror till stor del på i vilken utsträckning landstingen själva övertagit ansvaret för vården av de kroniskt sjuka. Kronikeravdelningar förekommer mest i Gävleborgs, Värmlands, Skaraborgs och Kalmar län. Det största antalet sinnessjukavdelningar finns i Värmlands län, medan 14 län och Stockholms stad helt saknar denna typ av avdelningar.

Hemmens storlek. Av samtliga hem hade 34 % högst 15 platser och omkring 75 % högst 30 platser. På dessa hem var dock endast 14 respektive 44 % av samtliga platser inrymda. I hela riket fanns endast 35 hem med över 100 platser; de inrymde emellertid 20 % av det totala platsantalet. I ovanstående sammanställ-

Antal platser per hem	Ålderdomshem antal	i %	Platser Antal	i %
— 10	135	9,8	1 169	2,9
11— 15	336	24,5	4 457	11,1
16— 20	289	21,1	5 133	12,8
21— 25	173	12,6	3 984	9,9
26— 30	104	7,6	2 965	7,4
31— 40	145	10,6	5 108	12,7
41— 50	54	3,9	2 460	6,1
51— 75	64	4,7	3 982	9,9
76—100	35	2,6	3 029	7,6
101—	35	2,6	7 881	19,6

ning återges ålderdomshemmens fördelning i storleksgrupper samt antalet platser inom var och en av dessa grupper.

Som tidigare framhållits sammanhänger ålderdomshemmens storlek i viss mån med deras ålder. Under hela tiden från sekelskiftet fram till 1935 sjönk successivt det genomsnittliga platsantalet i de nybyggda hemmen. Därefter har platsantalet åter blivit större. Detta har delvis redan framgått av tabelln på sid. 47 samt belyses ytterligare av tabell X. Av denna tabell framgår att såväl de största som de minsta hemmen i genomsnitt är äldre än de medelstora. Av de 281 hem som tagits i bruk efter 1946 har sålunda 157 mellan 21 och 40 platser. Den relativa andelen hem av olika storlek som tagits i bruk under olika tidsperioder framgår av nedanstående sammanställning.

Efter 1946 har ytterst få hem med mindre än 20 platser tagits i bruk. Under den stora nybyggnadsperioden efter 1925 fram till mitten av 1930-talet (då inemot en tredjedel av de hem som nu

Antal platser per hem	Antal ålderdoms- hem	därav, i %, som tagits i bruk 1900 o. tidigare	1910 o. tidigare	1920 o. tidigare	1930 o. tidigare	1926— 1935	1947— 1967
— 10	135	27,4	42,2	55,6	74,1	34,8	0,7
11— 15	336	13,7	25,0	42,6	70,8	42,0	2,1
16— 20	289	12,1	28,4	42,2	65,7	37,7	10,0
21— 25	173	12,7	22,5	31,8	54,9	27,7	28,3
26— 30	104	8,7	19,2	25,0	45,2	26,9	39,4
31— 40	145	11,0	19,3	27,6	40,7	19,3	46,2
41— 50	54	16,7	18,5	27,8	40,7	16,7	44,4
51— 75	64	12,5	18,8	28,1	39,1	7,8	51,6
76—100	35	20,0	31,4	40,0	42,9	—	54,3
101—	35	22,9	40,0	45,7	60,0	11,4	31,4
Samtliga	1 370	14,4	26,1	38,2	59,3	30,6	20,5

Tab. Y. Antal platser på olika avdelningar vid ålderdomshem av olika storlek

Antal platser per hem	Antal platser	därav på			
		egentligt ålderdomshem	sinnessjukavdelning	kronikeravdelning	annan sjukavdelning
— 10.....	1 169	1 169	—	—	—
11— 15.....	4 457	4 453	—	4	—
16— 20.....	5 133	5 102	—	31	—
21— 25.....	3 984	3 913	—	58	13
26— 30.....	2 965	2 950	—	15	—
31— 40.....	5 108	4 881	—	190	37
41— 50.....	2 460	2 212	32	58	158
51— 75.....	3 982	3 295	77	248	362
76—100.....	3 029	2 158	320	143	408
101—	7 881	4 968	160	929	1 824
Summa	40 168	35 101	589	1 676	2 802
Därav: landsbygd	25 434	24 550	101	426	357
städer ...	14 734	10 551	488	1 250	2 445

är i bruk, tillkom) byggdes mest mindre hem; således tillkom cirka 40 % av hemmen mellan 11 och 20 platser under denna tid. Över 40 % av hemmen i storleksgrupperna 31—100 platser har tillkommit efter 1947 års ålderdomshemsreform.

Platsantalet på olika stora hem fördelat på de olika avdelningarna redovisas i tabell Y. Specialavdelningar förekommer betydligt oftare på de stora hemmen än på de små. I den lägsta storleksgruppen (högst 10 platser) förekom inga specialavdelningar, medan i den högsta (över 100 platser) dylika avdelningar upptog 37 % av det totala platsantalet. Kronikeravdelningar förekom i samtliga storleksgrupper utom den lägsta. Sinnessjukavdelningar, drivna i anslutning till

ett egentligt ålderdomshem, förekom inte på hem med mindre än 40 platser.

Antal vårdtagare och beläggningen.

Hela antalet vårdtagare vid rikets ålderdomshem vid slutet av åren 1956 och 1957 framgår av sammanställningen nedest på sid. 51, som även visar medelbeläggningen per dag under 1957, beräknad genom division av antalet redovisade vårddagar med 365, ävensom totala antalet vårddagar.

Inalles utgjorde antalet vårddagar på ålderdomshemmens olika typer av avdelningar under år 1957 drygt 12,9 milj. Detta innebär, att antalet vårdtagare på landets ålderdomshem i genomsnitt var omkring 35 400 per dag.

För att utröna i vilken utsträckning

	Antalet vårdtagare		i medeltal per dag under 1957	Antal vård-dagar under 1957 (i tusental)
	31/12 1956	31/12 1957		
Egentligt ålderdomshem	31 448	31 957	30 581	11 162
Sinnessjukavdelning	568	538	536	196
Kronikeravdelning	1 732	1 652	1 648	601
Annan sjukavdelning	2 473	2 567	2 613	954
Samtliga	36 221	36 714	35 378	12 913

Ålderdomshemmen utnyttjas, har med ledning av uppgifterna om antalet vårdplatser på de olika avdelningarna och antalet vård dagar den genomsnittliga beläggningen uträknats på så sätt att antalet vård dagar satts i relation till antalet platser multiplicerat med 365.

I medeltal under år 1957 hade 88 % av samtliga platser varit belagda, dvs. samma procenttal som ett år tidigare. Den genomsnittliga beläggningen för de olika avdelningarna åren 1956 och 1957 framgår av denna tablå.

	Medelbeläggning- en per 100 platser år	
	1956	1957
Egentligt ålderdomshem ..	87	87
Sinnessjukavdelning	94	91
Kronikeravdelning	98	98
Annan sjukavdelning	94	93
Samtliga	88	88

Genomsnittsbeläggningen är något högre på specialavdelningarna än på de egentliga ålderdomshemmen.

Av de 1 349 ålderdomshem för vilka den genomsnittliga beläggningen under år 1957 beräknats (21 hem hade ej varit i bruk hela året, varför de utesluts här) hade 16 (1,2 %) en beläggning som understeg 50 %. Mellan 50 och 80 % beläggning redovisas av 316 hem (23,4 %), samt mellan 80 och 100 % av 835 hem (61,9 %). Överbelagda var 182 hem (13,5 %). Ålderdomshemmens fördelning efter den genomsnittliga beläggningen

under året för olika stora hem framgår av sammanställningen nederst på denna sida.

En beräkning av den genomsnittliga beläggningen i hem av olika storlek ger vid handen att de små hemmen utnyttjas i något mindre utsträckning än de större hemmen. Den relativa beläggningen varierar mellan 83 och 92 %, vilket framgår av efterföljande tablå.

Antal platser per hem	Beläggning i %
— 10	83,1
11— 15	83,5
16— 20	84,7
21— 25	87,8
26— 30	90,0
31— 40	89,8
41— 50	90,8
51— 75	89,5
76—100	92,0
101—	88,8

Vissa differenser i beläggningen föreligger även mellan hem av olika ålder. De nyanordnade hemmen, vilka tagits i bruk efter 1946, har i genomsnitt utnyttjats till 87,3 %, dvs. något lägre än genomsnittet. Det är främst de hem som tagits i bruk under 1957, som ännu ej är fullt utnyttjade. Detta kan dels bero på att pensionärerna flyttar in successivt, dels kan personalbrist i vissa fall ha gjort sig gällande. Genomsnittsbeläggningen på ålderdomshem av olika ålder redovisas överst på sid. 54, där även siffror för 1956 medtagits.

Beläggning i %	Antal ålderdomshem	därav —15	med 16—20	nedanstående antal platser 21—30	31—50	51—100	101—
— 39	6	5	1	—	—	—	—
40— 49	10	6	3	1	—	—	—
50— 59	41	24	13	3	—	1	—
60— 69	100	65	14	9	11	—	1
70— 79	175	72	49	33	18	3	—
80— 89	355	111	84	73	52	26	9
90— 99	480	120	84	117	87	50	22
100—109	138	46	32	28	21	10	1
110—119	34	18	2	3	6	4	1
120—129	7	2	1	2	1	1	—
130—	3	1	1	1	—	—	—
Samtliga	1 349	470	284	270	196	95	34

EGENTLIGA ÅLDERDOMSHEM (INKL. SÄRSKILDA SJUKAVDELNINGAR) I OLIKA LÄN 1957

Genomsnittlig beläggning

Under 80 %

80 - 84 "

85 - 89 "

90 - 94 "

95 % o. däröver

*Antal platser per 1000 av
folkmängden över 70 år*

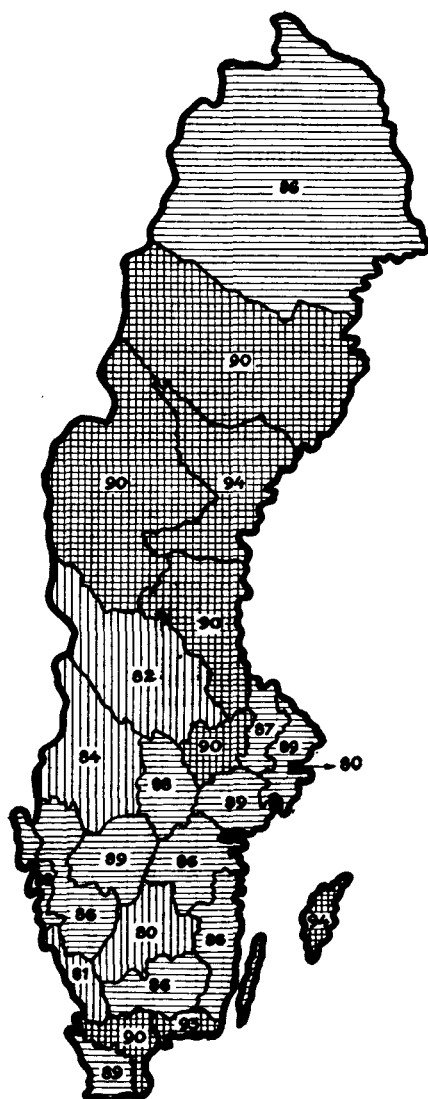
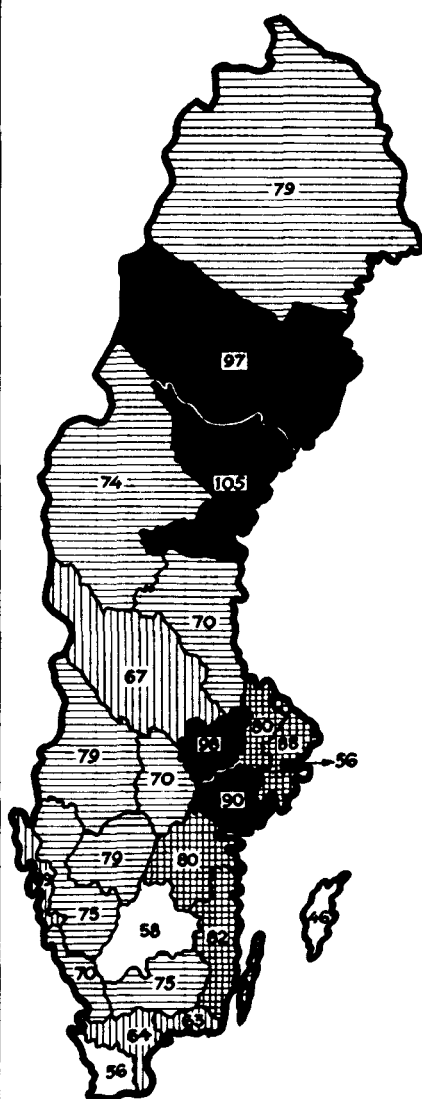
Under 60 platser

60 - 69 "

70 - 79 "

80 - 89 "

90 platser o. däröver

År då hemmet togs i bruk	Beläggning i %	
	1956	1957
—1900.....	87,5	87,5
1901—1910.....	88,3	89,2
1911—1920.....	86,7	87,3
1921—1925.....	90,1	90,7
1926—1930.....	91,1	88,6
1931—1935.....	87,7	86,8
1936—1940.....	90,7	90,6
1941—1946.....	92,5	92,9
1947—1957.....	86,4	87,3
Samtliga hem	87,9	88,1

Diagrammet på sid. 53 visar beläggningen för olika län samt antal vårdplatser på ålderdomshemmen i förhållande till invånarantalet över 70 år. Endast de egentliga hemmen, inklusive de särskilda sjukavdelningarna, har medtagits, däremot ej specialavdelningarna för sinnessjuka eller för kroniskt sjuka.

Den högsta genomsnittliga beläggningen redovisas av Gotlands län med 94,5 %, Västernorrlands län med 94,2 % samt Blekinge län med 93,8 %.

Gotlands län har det lägsta relativa antalet platser i relation till antalet åldringar över 70 år, nämligen 46,8 ‰. Låga tal redovisas även av Malmöhus län och av Stockholms stad med respektive 56,4 och 56,5 ‰. Västernorrlands län, Västmanlands län och Västerbottens län har de relativt flesta vårdplatserna med respektive 105,1, 98,8 och 97,0 per 1 000 personer över 70 år. I genomsnitt för hela riket fanns på de egentliga ålderdomshemmen (inklusive de särskilda sjukavdelningarna) 73,3 platser per 1 000

Tab. Z. Antal läkarbesök per år på ålderdomshemmen, länsvis

Län	Antal Ålder- doms- hem	Absoluta tal							Antal Ålder- doms- hem utan regel- bunden läkarvård i %
		utan avtal om läkar- besök	med av- tal om läkar- besök	därav					
				mindre än en gång i månaden	1 gång i må- naden	2 å 3 gång- er i må- naden	1 gång per vecka	of- tare	
Stockholms stad	10	2	8	—	—	1	2	5	20
Stockholms	77	5	72	9	30	3	9	1	6
Uppsala	34	4	30	1	22	1	5	1	12
Södermanlands	63	13	50	5	35	3	6	1	21
Östergötlands	88	6	82	7	61	2	9	3	7
Jönköpings	72	13	59	13	36	—	9	1	18
Kronobergs	52	3	49	26	15	2	6	—	6
Kalmar	72	23	49	8	31	1	8	1	32
Gotlands	9	2	7	—	6	—	1	—	(22)
Blekinge	26	3	23	2	13	5	3	—	12
Kristianstads	67	10	57	3	49	2	2	1	15
Malmöhus	94	50	44	12	22	3	2	5	53
Hallands	47	9	38	7	27	—	2	2	19
Göteborgs och Bohus	66	27	39	1	18	3	14	3	41
Älvsborgs	96	27	69	12	39	10	7	1	28
Skaraborgs	81	18	63	9	43	6	5	—	22
Värmlands	74	7	67	2	51	6	7	1	9
Örebro	51	4	47	2	28	13	4	—	8
Västmanlands	49	8	41	4	26	6	4	1	16
Kopparbergs	42	6	36	2	20	9	4	1	14
Gävleborgs	42	2	40	1	21	4	11	3	5
Västernorrlands	60	9	51	2	33	1	13	2	15
Jämtlands	35	—	35	2	26	4	3	—	—
Västerbottens	35	14	21	—	10	10	1	—	40
Norrbottnens	28	6	22	—	5	8	9	—	21
Hela riket	1 370	271	1 099	130	687	103	146	33	20

åldringar. Motsvarande siffra var 1956 73,8 och 1954 76,8 %.

Läkarbesök. Socialstyrelsen har vid ett flertal tillfällen framhållit angelägenheten av att socialnämnderna träffar avtal med läkare om regelbundna besök på ålderdomshemmen. För att utröna i hur stor utsträckning sådana avtal ingåtts, efterfrågades i samband med årsstatistiken om läkaravtal träffats och i så fall hur ofta läkarbesök på hemmet gjordes. Hur läkarbesöken är ordnade på hemmen inom olika län framgår av tabell Z.

Cirka 80 % av alla ålderdomshem hade träffat ett avtal med någon läkare. Den relativa andelen är något högre i städerna (86 %) än på landsbygden (79 %). Som jämförelse kan nämnas att enligt en undersökning som gjordes av 1952 års åldringsvårdsutredning (SOU 1956:1) hade i mars 1955 avtal träffats om regelbundna läkarbesök vid 63 % av alla ålderdomshem som då var i bruk. En ännu tidigare utredning av socialstyrelsen, vilken avsåg den 31/12 1951, visade

att blott 28 % av hemmen då hade ingått dylika avtal.

Mellan olika län råder en stor skillnad i fråga om ålderdomshemmens avtal om läkarbesök. Endast i ett län, Jämtlands, har alla ålderdomshem träffat dylikt avtal. Sämst är det ställt i Malmöhus län, där över hälften av hemmen saknar regelbundna läkarbesök. Många hem utan läkarbesök förekommer även i Göteborgs och Bohus län (41 %), i Västerbottens län (40 %) samt i Kalmar län (32 %). Anmärkas bör att de hem som på blanketten svarat att läkare kommer endast på kallelse eller vid behov, inte räknats som att ett reguljärt avtal finnes.

På de hem där regelbunden läarkontroll förekommer bestod den vanligen i ett besök per månad; 687 hem (50 %) hade dylik ordning. Mera sporadiskt förekommande läkarbesök förekom i 130 fall (9 %), vanligen ett besök per kvartal. Läkarbesök en gång i veckan förekom på 146 hem (10,7 %) och oftare på 33 hem. I tabell A redovisas antalet läkar-

Tab. A. Antal läkarbesök per år på olika stora ålderdomshem

Antal platser	Antal ålderdomshem	Absoluta tal							Procenttal	
		utan avtal om läkarbesök	med avtal om läkarbesök	därav					utan regelbundna läkarbesök	med regelbundna läkarbesök
				mindre än 1 gång i månaden	1 gång i månaden	2 å 3 gånger i månaden	1 gång per vecka	oftare		
— 10.....	135	43	92	20	70	—	2	—	32	68
11— 15.....	336	72	264	54	193	10	7	—	21	79
16— 20.....	289	57	232	33	162	21	16	—	20	80
21— 25.....	173	38	135	10	97	17	11	—	22	78
26— 30.....	104	13	91	6	72	11	2	—	13	87
31— 40.....	145	32	113	4	73	14	22	—	22	78
41— 50.....	54	6	48	—	16	16	15	1	11	89
51— 75.....	64	9	55	2	3	10	34	6	14	86
76—100.....	35	—	35	1	1	4	23	6	—	100
101—	35	1	34	—	—	—	14	20	3	97
Summa	1 370	271	1 099	130	687	103	146	33	20	80
Därav: landsbygd	1 175	243	932	126	650	80	76	—	21	79
städer ...	195	28	167	4	37	23	70	33	14	86

Tab. Ä. Älderdomsheimmens biblioteksverksamhet inom olika stora hem

Antal platser per hem	Antal ålderdomshem	Absoluta tal						Procenttal	
		utan biblioteksverksamhet	med biblioteksverksamhet	därav				utan biblioteksverksamhet	med biblioteksverksamhet
				samarbete med			ordnat på annat sätt		
				kommunbibliotek	centralbibliotek	studieförbund			
0—10....	135	123	12	9	1	—	2	91,1	8,9
11—15....	336	285	51	29	6	—	16	84,8	15,2
16—20....	289	215	74	58	8	1	7	74,4	25,6
21—25....	173	111	62	38	8	2	14	64,2	35,8
26—30....	104	72	32	19	5	1	7	69,2	30,8
31—40....	145	87	58	43	1	1	13	60,0	40,0
41—50....	54	26	28	20	1	—	7	48,1	51,9
51—75....	64	22	42	29	2	—	11	34,4	65,6
76—100....	35	7	28	15	6	—	7	20,0	80,0
101—....	35	3	32	26	4	—	2	8,6	91,4
Samtliga	1 370	951	419	286	42	5	86	69,4	30,6

besök per år på älderdoms-hem av olika storlek. Det råder som synes ett starkt samband mellan frekvensen läkarbesök och hemmets storlek. Nära en tredjedel av de minsta hemmen hade inget avtal om regelbundna läkarbesök, medan på

större hem avtal är betydligt vanligare. Anmärkningsvärt är emellertid att det inte finns något dylikt avtal vid 16 älderdoms-hem med mer än 40 vårdplatser.

I fråga om hemmens ålder förekommer en viss skillnad i fråga om läkar-

Tab. Ö. Älderdomsheimmens biblioteksverksamhet inom hem av olika ålder

År då hemmet togs i bruk	Antal ålderdomshem	Absoluta tal						Procenttal	
		utan biblioteksverksamhet	med biblioteksverksamhet	därav				utan biblioteksverksamhet	med biblioteksverksamhet
				samarbete med			ordnat på annat sätt		
				kommunbibliotek	centralbibliotek	studieförbund			
—1901..	197	133	64	49	7	—	8	67,5	32,5
1901—1910..	160	118	42	28	6	2	6	73,8	26,2
1911—1920..	167	130	37	29	4	—	4	77,8	22,2
1921—1925..	94	65	29	15	3	1	10	69,1	30,9
1926—1930..	194	157	37	23	6	—	8	80,9	19,1
1931—1935..	225	181	44	34	1	—	9	80,4	19,6
1936—1940..	36	27	9	4	2	—	3	75,0	25,0
1941—1946..	16	11	5	2	—	—	3	68,8	31,2
1947— ..	281	129	152	102	13	2	35	45,9	54,1
Samtliga	1 370	951	419	286	42	5	86	69,4	30,6
därav									
landsbygd	1 175	876	299	198	25	5	71	74,6	25,4
städer ...	195	75	120	88	17	—	15	38,5	61,5

avtalen på hem som tagits i bruk före och efter 1947 års ålderdomshemsreform. På de sistnämnda har 85 % regelbundna läkaravtal, på de förstnämnda 79 %. Några mer anmärkningsvärda differenser mellan olika gamla hem i övrigt förekommer inte.

Biblioteksverksamhet. På frågeblanketten medtogs även en fråga om hur biblioteksverksamheten var ordnad vid ålderdomshemmen. Har biblioteksverksamhet förekommit efterfrågades om samarbete i så fall upptagits med kommun (stads) bibliotek, med centralbibliotek, med studieförbund eller på annat sätt.

Av samtliga 1 370 ålderdomshem hade 951 (69 %) ingen ordnad biblioteksverksamhet. Hit har även räknats de hem som svarat att de har ett eget mindre bokbestånd. Av de 419 ålderdomshem som har ordnad biblioteksverksamhet har 286 avtal eller samarbete med kommunbibliotek, 42 med centralbibliotek, medan blott 5 hem ordnat samarbete med något studieförbund. 86 hem har ordnat på annat sätt. Bland dessa finns några

hem som fått större boksamlingar donerade till sig samt några som angett annat sätt, men ej specificerat vilket.

Förekomsten av ordnad biblioteksverksamhet är rätt varierande från län till län. De län som har det största relativa antalet hem utan ordnad verksamhet är Jönköpings län med 89 %, Jämtlands med 86 %, Kalmar län 85 % samt Kronobergs län med 81 %. Frekvensen sammanhänger starkt med hemmens storlek, vilket framgår av tabell Ä. Ibland de minsta hemmen har blott 9 % ordnad biblioteksverksamhet, sedan stiger detta procenttal och är 91 % för hemmen med över 100 platser.

I tabell Ö redovisas slutligen hur biblioteksverksamheten är ordnad på ålderdomshem av olika ålder. Några större differenser föreligger inte, annat än att de efter 1947 nyanordnade hemmen i något högre grad än övriga hem har ordnad biblioteksverksamhet. På landsbygdens ålderdomshem förekommer dylik vid 25 % av hemmen, i städernas vid 62 %.

Tab. 1. Antal hjälpfall med fördelning efter familjetyp samt antal hjälptagare med fördelning på vuxna män, kvinnor och barn, länsvis

		Hela antalet hjälpfall	därav tillhörande familjetypen						antal vuxna		Antal hem- ma- va- rande barn
			ensamma män		ensamma kvinnor		gifta par		män	kvinnor	
			utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Landsbygd											
Stockholms län	•	3 796	930	22	868	383	540	1 053	2 545	2 844	3 275
Uppsala	•	1 172	252	4	378	80	213	245	714	916	888
Södermanlands	•	1 556	333	6	497	137	280	303	922	1 217	1 112
Östergötlands	•	2 276	538	13	662	157	410	496	1 457	1 725	1 661
Jönköpings	•	1 265	337	11	389	105	147	276	771	917	868
Kronobergs	•	1 296	348	8	345	89	172	334	862	940	1 078
Kalmar	•	2 665	603	18	760	194	452	638	1 711	2 044	2 075
Gotlands	•	578	146	6	124	43	87	172	411	426	583
Blekinge	•	1 945	396	10	556	153	323	507	1 236	1 539	1 683
Kristianstads	•	2 197	537	7	590	206	274	583	1 401	1 653	2 012
Malmöhus	•	1 969	501	16	525	175	263	489	1 269	1 452	1 832
Hallands	•	682	173	2	208	51	81	167	423	507	558
Göteborgs o. Bohus	•	1 520	424	9	503	115	205	264	902	1 087	868
Älvsborgs	•	2 111	582	19	595	193	261	461	1 323	1 510	1 698
Skaraborgs	•	1 538	409	7	481	120	224	297	937	1 122	1 071
Värmlands	•	3 820	980	28	1 104	322	545	841	2 394	2 812	2 808
Örebro	•	2 418	581	9	749	187	388	504	1 482	1 828	1 680
Västmanlands	•	1 582	391	38	426	127	228	372	1 029	1 153	1 335
Kopparbergs	•	3 446	975	21	892	351	436	771	2 203	2 450	2 741
Gävleborgs	•	4 426	1 028	24	1 144	432	707	1 091	2 850	3 374	3 712
Västernorrlands	•	4 820	1 076	32	1 265	485	732	1 230	3 070	3 712	4 176
Jämtlands	•	2 025	567	10	442	197	274	535	1 386	1 448	1 809
Västerbottens	•	3 509	872	42	704	318	435	1 138	2 487	2 595	3 873
Norrbottnens	•	4 995	1 090	39	914	516	599	1 837	3 565	3 866	7 004
S:a på landsbygden	..	57 607	14 069	401	15 121	5 136	8 276	14 604	37 350	43 137	50 340
Städer											
Stockholms stad		28 304	9 740	144	6 888	4 724	2 384	4 424	16 692	18 420	17 396
Stockholms län	•	3 328	786	14	857	352	520	799	2 119	2 528	2 116
Uppsala	•	1 615	394	11	377	245	202	386	993	1 210	1 367
Södermanlands	•	2 849	794	12	724	352	322	645	1 773	2 043	2 133
Östergötlands	•	3 902	1 089	6	958	493	487	869	2 451	2 807	2 969
Jönköpings	•	2 281	617	23	540	203	285	613	1 538	1 641	1 840
Kronobergs	•	549	188	3	120	46	42	150	383	358	445
Kalmar	•	1 431	352	13	314	132	213	407	985	1 066	1 219
Gotlands	•	492	126	4	89	78	55	140	325	362	444
Blekinge	•	1 423	343	4	362	139	169	406	922	1 076	1 147
Kristianstads	•	949	270	1	212	104	122	240	633	678	726
Malmöhus	•	9 141	2 683	164	2 219	703	1 099	2 273	6 219	6 294	6 654
Hallands	•	1 025	308	9	223	108	102	275	694	708	810
Göteborgs o. Bohus	•	13 253	4 158	94	3 088	2 336	1 333	2 244	7 829	9 001	9 144
Älvsborgs	•	3 253	956	16	799	334	398	750	2 120	2 281	2 392

		Hela antalet hjälp- fall	därav tillhörande familjetypen						antal vuxna		Antal hem- ma- va- rande barn
			ensamma män		ensamma kvinnor		gifta par		män	kvinnor	
			utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn			
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Skaraborgs län	•	1 524	472	4	405	139	175	329	980	1 048	1 127
Värmlands	•	2 778	873	9	654	254	381	607	1 870	1 896	1 832
Örebro	•	2 577	821	17	597	298	285	559	1 682	1 739	1 952
Västmanlands	•	2 166	562	12	456	364	217	555	1 346	1 592	2 129
Kopparbergs	•	1 239	449	4	266	142	117	261	831	786	883
Gävleborgs	•	1 960	631	8	393	251	227	450	1 316	1 321	1 525
Västernorrlands	•	1 728	520	12	369	225	213	389	1 134	1 196	1 277
Jämtlands	•	509	217	—	99	58	48	87	352	292	318
Västerbottens	•	1 203	389	12	307	115	129	251	781	802	832
Norrbottnens	•	1 791	603	9	385	222	172	400	1 184	1 179	1 575
S:a i städerna		91 270	28 341	605	21 701	12 417	9 697	18 509	57 152	62 324	64 252
Hela riket											
Stockholms stad		28 304	9 740	144	6 888	4 724	2 384	4 424	16 692	18 420	17 396
Stockholms län	•	7 124	1 716	36	1 725	735	1 060	1 852	4 664	5 372	5 391
Uppsala	•	2 787	646	15	755	325	415	631	1 707	2 126	2 195
Södermanlands	•	4 405	1 127	18	1 221	489	602	948	2 695	3 260	3 245
Östergötlands	•	6 178	1 627	19	1 620	650	897	1 365	3 908	4 532	4 630
Jönköpings	•	3 546	954	34	929	308	432	889	2 309	2 558	2 708
Kronobergs	•	1 845	536	11	465	135	214	484	1 245	1 298	1 523
Kalmar	•	4 096	955	31	1 074	326	665	1 045	2 696	3 110	3 294
Gotlands	•	1 070	272	10	213	121	142	312	736	788	1 027
Blekinge	•	3 368	739	14	918	292	492	913	2 158	2 615	2 830
Kristianstads	•	3 146	807	8	802	310	396	823	2 034	2 331	2 738
Malmöhus	•	11 110	3 184	180	2 744	878	1 362	2 762	7 488	7 746	8 486
Hallands	•	1 707	481	11	431	159	183	442	1 117	1 215	1 368
Göteborgs o. Bohus	•	14 773	4 582	103	3 591	2 451	1 538	2 508	8 731	10 088	10 012
Älvsborgs	•	5 364	1 538	35	1 394	527	659	1 211	3 443	3 791	4 090
Skaraborgs	•	3 062	881	11	886	259	399	626	1 917	2 170	2 198
Värmlands	•	6 598	1 853	37	1 758	576	926	1 448	4 264	4 708	4 640
Örebro	•	4 995	1 402	26	1 346	485	673	1 063	3 164	3 567	3 632
Västmanlands	•	3 748	963	50	882	491	445	927	2 375	2 745	3 464
Kopparbergs	•	4 685	1 424	25	1 158	493	553	1 032	3 034	3 236	3 624
Gävleborgs	•	6 386	1 659	32	1 537	683	934	1 541	4 166	4 695	5 237
Västernorrlands	•	6 548	1 596	44	1 634	710	945	1 619	4 204	4 908	5 453
Jämtlands	•	2 534	784	10	541	255	322	622	1 738	1 740	2 127
Västerbottens	•	4 712	1 261	54	1 011	433	564	1 389	3 268	3 397	4 706
Norrbottnens	•	6 786	1 693	48	1 299	738	771	2 237	4 749	5 045	8 579
S:a för hela riket		148 877	42 410	1 006	36 822	17 553	17 973	33 113	94 502	105 461	114 592

Tab. 2. Antal hjälpfall med fördelning efter familjetyp samt antal hjälptagare med fördelning på vuxna män, kvinnor och barn, i städer över 20 000 inv.

	Hela antalet hjälp- fall	därav tillhörande familjetypen						antal vuxna		Antal hem- ma- va- ran- de barn
		ensamma män		ensamma kvinnor		gifta par		män	kvinnor	
		utan barn	med barn	utan barn	med barn	utan barn	med barn			
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Stockholm	28 304	9 740	144	6 888	4 724	2 384	4 424	16 692	18 420	17 396
Göteborg	11 683	3 622	90	2 779	2 183	1 133	1 876	6 721	7 971	8 045
Malmö	5 342	1 541	152	1 287	374	658	1 330	3 681	3 649	3 708
Norrköping	2 160	588	4	534	255	288	491	1 371	1 568	1 573
Hälsingborg	1 799	509	1	464	167	176	482	1 168	1 289	1 506
Örebro	1 477	531	5	307	178	130	326	992	941	1 145
Uppsala	1 416	354	9	324	234	166	329	858	1 053	1 193
Västerås	1 124	318	6	203	225	92	280	696	800	1 195
Borås	1 622	469	7	392	199	152	403	1 031	1 146	1 341
Linköping	963	298	—	227	175	82	181	561	665	800
Eskilstuna	1 618	443	6	367	218	184	400	1 033	1 169	1 337
Gävle	1 019	338	3	220	138	96	224	661	678	771
Jönköping	882	287	7	163	64	96	265	655	588	732
Solna	905	215	—	281	122	107	180	502	690	366
Karlstad	1 104	302	2	252	117	156	275	735	800	828
Lund	589	203	7	101	62	62	154	426	379	499
Halmstad	675	191	5	155	76	68	180	444	479	546
Karlskoga	562	149	8	135	68	63	139	359	405	496
Karlskrona	907	240	2	207	66	104	288	634	665	707
Uddevalla	763	316	1	141	76	72	157	546	446	508
Södertälje	674	157	—	188	66	100	163	420	517	485
Kalmar	569	147	8	125	46	69	174	398	414	498
Trollhättan	702	204	3	174	51	147	123	477	495	343
Luleå	656	178	4	149	76	70	179	431	474	645
Sundsvall	410	148	3	90	72	35	62	248	259	259
Landskrona	659	201	—	188	33	111	126	438	458	396
Sundbyberg	705	153	2	147	41	175	187	517	550	408
Motala	449	108	—	119	44	65	113	286	341	348
Lidingö	198	59	—	51	21	25	42	126	139	114
Kristianstad	469	127	1	97	63	67	114	309	341	356
Borlänge	408	153	—	91	41	36	87	276	255	274
Östersund	509	217	—	99	58	48	87	352	292	318
Kiruna	648	296	2	131	66	51	102	451	350	458
Mölnådal	488	123	1	90	45	91	138	353	364	348
Växjö	431	149	1	88	34	34	125	309	281	365
Nyköping	274	74	—	83	22	48	47	169	200	152
Skövde	475	145	—	149	41	48	92	285	330	399
Skelefteå	490	138	7	110	63	46	126	317	345	430
Sandviken	391	115	2	85	50	47	92	256	274	331
Kristinehamn	594	252	3	115	45	69	110	434	339	331

Glossary in English

allmänt barnbidrag	general child allowance	förekomst	frequency, extend
andel	share, participation (in)	förändring	change (increase or decrease)
annan hjälp	other form of relief (assistance)		
anstaltsvård	institutional care	genomsnitt(lig)	average
antal	number (of)	gift	married
art	type	gifta par	married couple
avdelning	section, department	granskning	examination
		grupp	group
barn	child(ren)	gång(er)	time(s)
barnavårdsnämnd	board of child welfare		
barnantal	number of children	hela	whole
barnbidrag	child(ren's) allowance(s)	hem	home
barnfamiljer	families with children	hjälp	aid, assistance, relief
bearbeta	compile, process	hjälpfall	relief case(s)
befolkning	population	hjälpfrekvens	frequency of social assistance
beläggning	number of patients under care		
		hjälpstagare	receiver(s) of assistance
biblioteksverksamhet	libraries	hjälpens art (beskaffenhet)	type (category) of assistance
bidragsförskott	allowance in advance	hjälp till uppehållet	assistance for living expenses
borgenslån	loans against security		(relief in the home)
bruk	use		
båda	both		
		hög, högre, högst	high, higher, highest
civilstånd	civil status, marital status		
		inkomstklass	income group
dag(ar)	day(s)	in natura	in kind
dylik	such, similar	inom	in
därav	whereof		
		kalendermånad	calendar month
egentlig	real	kläder	clothes
egentligt ålderdomshem	homes for the aged proper	kommun(er)	commune(s)
		kontant	cash
ej	not	kostnad	cost, charge, expence
enbart	only	kronikeravdelning	department for chronic cases (chronic invalids)
enkelrum	room for one person		
ensam	single	kvinnor, kvinnor	woman, women, females
erhålla	receive	känd	known
		kön	sex
fall	case(s)	köping(ar)	borough(s)
familj	family		
familjetyp	category (type) of family	landsbygd	rural district(s)
familjeföreståndare	head (supporter) of family	landskommuner	rural communities
flera	several	lokala	local
folkmängd	number of inhabitants	lägre, lägsta	lower, lowest
folkpension	national pension	läkarbesök	doctors' visit(s)
fördelning (efter)	distribution (according to)	län	county

makar med barn	husband and wife with children	sjukvårdsanstalt	hospital, sanatorium
makar utan barn	husband and wife without children	skatt(er)	tax(es)
man, män	man, men, males	slut	end
med	with	slutsats	conclusion
medeltal	average (number), mean	socialhjälp	social assistance
minderårig	minor (children)	socialhjälpslagen	social assistance act
minskning	decrease, reduction	socialnämnd	social (assistance) board
myndighet	authority	specialavdelning	special department
månad(er)	month(s)	stad, städer	town(s)
möjlighet	possibility	stickprov	sample
		storlek	size
		särredovisa	report separately
ny(a)	new	tillhopa	(added) together, all
och	and	tillhöra	belong
ogift	unmarried	total	total
okänd	unknown		
olika	different	undersökning	inquiry, investigation, survey
omfattning	coverage	uppgift	information
område	district, area	urvalsundersökning	sample
ort	place, locality	utan	without
		utgifter	expences, expenditure
pensionsstyrelsen	pensions commissioners board	utom	except
pensionär	pensioner		
person(er)	person(s)	varaktighet	duration
personal	employees	vecka, veckor	week(s)
platsantal, platsutrymme	number of beds(places)	vuxna	adults
primärmaterial	basic (primary) material	vård	care
procent	per cent (%)	vård på sjukvårdsanstalt	hospital care
redovisa	report	vård dagar	period of care in days
regelbunden	regular	vårdtagare	person(s) under care
riket	country	vårdtid	period of care
riksområde	region of the country	värde	value
rättslig	legal	ålder	age
saknas	is (are) lacking, missing	ålderdomshem	homes for the aged
samboende	living together	åldersfördelning	grouping by ages
sammanfattning	summary	åldersgrupp	age group
samtliga	all	år	year(s)
sinnessjukavdelning	department for mentally cases	åtnjuta	receive
sjukdom	sickness, disease	äldre	older
sjukhusvård	hospital care	änka, änklings	widow, widower
sjukvård	medical care	öka, ökning	increase
		övrigt, övriga	other(s)

Telefonnummern

KUNGL. SOCIALSTYRELSEN

Fjärde Byrån

Stockholm 2

Tel. 22 12 50 (85)

ANVISNINGAR

till Socialhjälsstatistiken för år 1957

Som bekant var 1957 det första år under vilket den nya socialhjälslagen varit i kraft. I samband härmed har statistiken över socialhjälsen (tidigare fattigvården) i viss mån förändrats och förenklats. Uppställningen av blanketten överensstämmer emellertid i stort sett med motsvarande för fattigvårdsstatistiken. Här nedan lämnas anvisningar till den nya statistiken; inledningsvis anges de förändringar som genomförts.

Redovisningens omfattning

1) Tidigare har i statistiken medtagits alla familjer som under redovisningsåret av fattigvårdsstyrelsen fått a) vård på sjukvårdsanstalt, b) understöd i hemmet samt c) annan form av hjälp. Dessa tre grupper skall upptas även i socialhjälsstatistiken. Dessutom *tillkommer* de som av socialnämnden lämnats *borgen på lån*. I socialhjälsstatistiken skall alltså redovisas alla familjer som under året fått understöd av socialnämnden i någon av följande former:

- a) socialhjälp till uppehållet
- b) vård på sjukvårdsanstalt
- c) annan hjälp
- d) borgen på lån

Förteckningen skall omfatta alla familjer som av redovisningskommunen fått socialhjälp i någon av ovanstående former, oavsett om de är mantalsskrivna i kommunen eller ej. Även utlänningar skall medtas i förteckningen.

2) *Vård på ålderdomshem* eller till dem anslutna avdelningar för sinnessjuka eller kroniskt sjuka skall i likhet med tidigare *inte redovisas*. Särskilda uppgifter om dessa hem inhämtas nämligen av socialstyrelsen i annat sammanhang från samtliga kommuner och kommunalförbund med ålderdomshem. Personer som *enbart* erhållit dylik vård skall sålunda inte medtas i socialhjälsstatistiken. De personer däremot, som utöver vård på ålderdomshem eller tillhörande avdelningar fått hjälp i annan form före intagningen där eller efter utskrivningen därifrån, skall givetvis medtas i statistiken över socialhjälsen.

3) Genom att lagen om *kommunala pensionstillskott upphört* har dessa fall automatiskt inordnats i socialhjälslagen och skall redovisas på samma sätt som övriga socialhjälsfall.

4) *Bidrag ur fond eller donation* skall numera *icke alls redovisas*.

5) Liksom tidigare skall hjälptagarna redovisas familjevis. Dock är att märka att gruppen *ensamma barn har utgått* som en särskild familjetyp; dessa fall skall i stället redovisas som ensam man resp. ensam kvinna utan barn.

6) Likaså har uppgifterna om *antalet barn som omhändertagits av barnavårdsnämnden utgått* och numera skall *endast* uppgift lämnas om antalet hemmavärande eller på socialnämndens bekostnad utom hemmet vårdade barn under 16 år.

7) Redovisningen av *annan hjälp* skall numera, i motsats till tidigare, även omfatta uppgift om *vem i familjen som erhållit dylik hjälp*. Här gäller alltså numera samma regler som beträffande vård på sjukvårdsanstalt.

8) Några uppgifter om de belopp som kommunerna erhållit i *ersättning för utbetalad hjälp* skall ej längre lämnas.

9) Likaså *utgår* uppgifterna om vissa inkomstprövade bidrag från andra sociala hjälporgan, i främsta hand *tilläggs pension* av olika slag och *särskilt barnbidrag*. Uppgift skall ej heller lämnas angående *bidragsförskott*.

10) *Läkarehjälp, medicin o. dyl.*, som tidigare räknats som hemunderstöd, skall numera redovisas som annan hjälp (kol. 17—20).

Principerna för redovisningen

Varje rad i förteckningen skall motsvara det nummer i socialregistret, under vilket anteckning finns om den hjälp som socialnämnden lämnat under redovisningsåret. Hjälpens skall redovisas familjevis, dvs. uppföras på samma rad vare sig den utgått till familjeförståndaren eller till någon familjemedlem (hustru, barn eller adoptivbarn under 16 år).

Om socialhjälp lämnats vid flera tillfällen under året skall all hjälp redovisas på samma rad, likaså om socialhjälp utgått i olika former eller till olika familjemedlemmar.

I fråga om de personer som under redovisningsåret överförts från ett socialregisternummer till ett annat, bör följande regler iakttagas:

1) De som under året *fyllt 16 år* och fått eget socialregisternummer skall inte redovisas för sig utan tillsammans med familjen, om denna återfinns i registret. Ensamma barn under 16 år skall däremot numera redovisas för sig som ensam man resp. ensam kvinna.

2) De som under året fått nytt socialregisternummer, t. ex. på grund av *familjeförståndarens fränfalle*, skall om familjen fått socialhjälp före dödsfallet redovisas under den avlidne familjeförståndarens nummer. I detta fall redovisas även den hjälp som familjen fått såväl före som efter dödsfallet. I de fall däremot då socialhjälp lämnats först efter familjeförståndarens fränfalle skall de efterlevande redovisas under sina nya socialregisternummer.

3) För dem som under året *ingått äktenskap* gäller följande regler. Om socialhjälp lämnats efter giftermålet redovisas de under mannens nummer. Samma sak gäller om de fått hjälp såväl före som efter giftermålet. Skulle de enbart fått hjälp före giftermålet skall de redovisas var för sig.

4) För personer som under året *erhållit äktenskapsskillnad* gäller motsvarande regler som ovan. Om de före skilsmässan fått socialhjälp redovisas de tillsammans under mannens socialregisternummer. Om de enbart efter skilsmässan fått hjälp redovisas de var för sig.

Personer som är samboende, dvs. ehuru ej gifta lever i ett sådant förhållande att båda erhåller del av hjälp som lämnats till endera, skall redovisas tillsammans på en och samma rad. Skulle sammanlevnaden upphöra under året gäller samma regler i fråga om redovisningen som vid äktenskapsskillnad.

Detaljanvisningar till vissa kolumner

Kol. 2. Familjeförståndarens födelseår skall anges med de två sista siffrorna i födelseåret. Om det exakta året icke är känt, anges ungefärlig ålder.

Kol. 3—8. Här skall markeras med en etta (1) vilken familjetyp hjälpfallet tillhör. Som familj med barn redovisas de familjer som har något barn under 16 år som vistas i hemmet eller på socialnämndens bekostnad vårdas utom hemmet. Till familj räknas i övrigt nära släktingar (t. ex. far, mor, styvfar, styvmor) i den mån de sammanbor med familjeförståndaren eller eljest åtnjuter hjälp av socialnämnden, men *inga* andra vuxna (t. ex. hemmavarande barn över 16 år). Observera att hela familjen skall redovisas även om hjälpen bestått av uteslutande per-

sonlig vård (exempelvis på sjukhus) åt en av familjemedlemmarna. Endast en av kolumnerna 3—8 skall ifyllas. Om familjens sammansättning ändras under redovisningsåret, skall familjetypen bestämmas efter det största antal personer som tillhört familjen under den tid som socialhjälp lämnats. Några exempel:

Exempel 1. Socialhjälp har lämnats till två makar utan barn under 16 år. Hustrun avlider under året. Även om mannen får socialhjälp efter hustruns fränfalle skall understödsfallet i sin helhet redovisas som tillhörande familjetypen gift par utan barn och inprickning ske i kol. 7.

Exempel 2. En man, som i början av året fått socialhjälp, har ingått äktenskap. Om socialhjälp lämnas även efter giftermålet, redovisas fallet i sin helhet som gift par utan barn (kol. 7). Om makarna fått ett barn före årets slut och socialhjälp utgått efter barnets födelse, redovisas fallet som gift par med barn (kol. 8). Lämnas ingen socialhjälp efter giftermålet, skall fallet givetvis redovisas som ensam man utan barn (kol. 3).

Exempel 3. En ogift kvinna med ett minderårigt barn har erhållit socialhjälp. Barnet avlider under året. Om socialhjälp lämnats även efter barnets död, räknas fallet i sin helhet som ensam kvinna med barn (kol. 6). Om kvinnan levtt tillsammans med barnafadern i sådant förhållande att även denne har blivit delaktig av den socialhjälp som lämnats modern och barnet, bör fallet räknas till familjetypen samboende med barn (kol. 8).

Kol. 9. För de familjetyper som markerats i kol. 4, 6 eller 8 (dvs. familjer med barn) skall *alltid* antalet barn under 16 år antecknas i kol. 9. Detta gäller såväl hemmavarande som på socialnämndens bekostnad utom hemmet vårdade barn. Däremot skall *inte* inräknas sådana barn som omhändertagits av barnavårdsnämnden.

Kol. 10—11. Här skall redovisas hjälp till uppehållet, vilket motsvarar vad som tidigare ingick i begreppet hemunderstöd, dvs. vad som lämnats kontant eller in natura i form av livsmedel, bränsle, hjälp till hyra, matkuponger, bespisning, beklädnadsartiklar m. m. I kol. 11 skall anges det antal månader under vilka sådant understöd lämnats till en eller flera av familjemedlemmarna. Om naturaunderstöd som är avsett att räcka en längre tid lämnats på en gång, t. ex. bränsle för fem månaders förbrukning, uppges det antal månader för vilka understödet är avsett.

Exempel. I en familj (man, hustru och två minderåriga barn) har kontant understöd för familjens uppehälle lämnats i januari, februari och mars, familjen har i mars och april fått hjälp med bränsle och barnen har i oktober fått kläder genom socialnämndens försorg. Familjen har alltså fått hjälp i fem månader (januari, februari, mars, april och oktober) vilket skall anges i kol. 11.

Kol. 12—16. Här skall redovisas sådan vård på sjukhus som helt eller delvis bekostats av socialnämnden (även om sådan kostnad senare erlagts av annan). Till sjukvårdsanstalter räknas sådana som tillhör staten, pensionsstyrelsen, landsting, enskild stiftelse etc. eller kommun (men ej sådan under socialnämndens förvaltning), dvs. lasarett, tuberkulossjukhus, vanförestalter, kuranstalter, konvalescenthem m. fl. för kroppssjuka samt även anstalter för vård av sinnessjuka, sinnesslöa och fallandesjuka.

Beträffande värden på statliga sinnessjukhus gäller, att dylik vård endast skall redovisas då socialnämnden av kommunala medel förskotterat någon del av vårdkostnaden under redovisningsåret. Har vårdtagaren däremot egna sparade medel, som använts till förskottsbetalning av värden, skall vårdtagaren icke redovisas här.

Socialhjälp till kläder o. dyl., som åtnjutits i hemmet före intagning på sjuk-

vårdsanstalt, skall anses som socialhjälp till uppehållet och redovisas i kol. 10—11. Understöd i form av utrustning för intagning på anstalt, resekostnader, även som bidrag till medicin och läkarhjälp m. m. redovisas som annan hjälp (se kol. 17—20).

Ange med en etta i endera av kol. 12—14 om vården på sjukvårdsanstalt avser en man, en kvinna eller ett barn under 16 år.

Vårdens värde (kol. 16) skall redovisas brutto. Detta innebär att avdrag för inbetalda ersättningsbelopp ej skall göras. Har socialnämnden fått ersättning för lämnad vård, antingen av vårdtagaren själv (det kan vara folkpension som socialnämnden uppburit) eller från annat håll, t. ex. staten, landsting eller annan kommun, skall denna ersättning inte frånräknas.

Kol. 17—20. Här redovisas sådan hjälp som ej kan hänföras till någon annan grupp, t. ex. inackordering i enskilt hem, utrustning för intagning på anstalt, resor, kostnader för yrkesutbildning, fria bad, läkarvård, medicin, tandvård, begravningskostnader, bidrag till invalidvagn. Däremot får återbetalad andel av folkpension till vårdtagare på anstalt icke redovisas här; statistiken över socialhjälp skall ju endast omfatta understöd från socialnämnden. Ange med en etta i kol. 18—20 om hjälpen avser man, kvinna eller barn under 16 år.

Kol. 21. För varje familj anges det sammanlagda understödsbelopp som socialnämnden utgett under redovisningsåret i form av socialhjälp till uppehållet, vård på sjukvårdsanstalt och annan hjälp. Det här redovisade beloppet skall vara lika med summan av de i kol. 10, 16 och 17 angivna beloppen och skall anges brutto, dvs. utan avdrag för uppburna ersättningsbelopp.

Kol. 22. Har socialnämnden under redovisningsåret tecknat borgen på lån till hjälptagare, skall lånebeloppet anges i denna kolumn.